

บทที่ ๓

ลักษณะทางกายภาพและชีวภาพ

๓.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดจันทบุรีลาดเอียงลงทางทิศใต้ และลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินทราย ทำให้น้ำฝนซึมลงดินและไหลลงสู่ทะเลอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาความแห้งแล้งในฤดูร้อน เป็นปัญหาใหญ่ในการเพาะปลูกโดยเฉพาะสวนผลไม้

พื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี มีลักษณะ เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ประสบปัญหาดินมีลักษณะ เป็นกรดไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก และ ปัญหาทะเลรุกเข้ามาในแผ่นดินในช่วงฤดูแล้งซึ่งขาดน้ำจืดไปผลกดินน้ำเค็ม เกิดผลกระทบต่อน้ำข้าวและพืชที่เพาะปลูก เช่น สวนผลไม้

พื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรีมี เนื้อที่ประมาณ 876 กม² เป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 12.19 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย (ตารางที่ 1.1)

1. พื้นที่ดิน ประมาณ 772 กม² เป็นพื้นที่ราบประมาณ 627 กม² บริเวณตอนใต้ของพื้นที่มีความสูงโดยเฉลี่ยจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 2 เมตร บริเวณทางเหนือของพื้นที่ใกล้ทางหลวงหมายเลข 3 เป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดมีความสูงโดยเฉลี่ยจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 10 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 109 กม² นอกจากนี้เป็นพื้นที่ภูเขาทางตัวในเขตตะวันออกเฉียงใต้และตะวันตกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ชายฝั่งจนสุดพื้นที่มีความยาวประมาณ 24 กิโลเมตร เป็นเนื้อที่ประมาณ 36.50 กม²

พื้นที่ดินเกือบทั้งหมดใช้ในการเพาะปลูกยกเว้นบริเวณพื้นที่ภูเขาซึ่งยังคงเป็นป่าปกตามธรรมชาติ

2. พื้นที่น้ำ ประมาณ 104 กม² ได้แก่พื้นที่น้ำบริเวณอ่าวปากแม่น้ำ เช่น อ่าวเกาะนก อ่าวคู้กระเบน อ่าวปากน้ำจันทบุรี อ่าวปากน้ำเวฬุ และแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ มี

013434

ความลึกโดยเฉลี่ยประมาณ 2.5 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง (แผนที่รูปที่ 3.1)

การกระจายตัวของพื้นที่ดินและพื้นที่น้ำ พบว่า อำเภอเมืองมีพื้นที่ราบและพื้นที่น้ำน้อยที่สุด โดยมีพื้นที่ราบเพียง 66.7 กม² พื้นที่น้ำ 10.43 กม² พื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยและสวนผลไม้ ส่วนที่อยู่ใกล้แม่น้ำเป็นป่าชายเลนและถัดไปเป็นนาข้าว ลักษณะการใช้ที่ดินเช่นนี้ เป็นความขัดแย้งกัน เมื่อน้ำทะเลซึ่งจำเป็นต่อการเจริญเติบโตของป่าชายเลนในสภาพน้ำกร่อยและการเพาะเลี้ยงชายฝั่งนั้นก่อปัญหาแก่ชาวนา

อำเภอที่มีพื้นที่ราบมากที่สุดคือ อำเภอท่าใหม่ มีพื้นที่ราบ 241.20 กม² พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนยางพารา 105.10 กม² และเป็นพื้นที่นาข้าว 95.95 กม² นับเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญที่สุดของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี

อำเภอขลุงมีพื้นที่น้ำมากที่สุดและเป็นบริเวณที่มีป่าชายเลนสมบูรณ์มากที่สุด โดยมีเนื้อที่ถึง 117.93 กม² นับเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญทั้งทางด้านเชื้อเพลิงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง

อำเภอแหลมงสิงห์ มีพื้นที่ราบ 149.57 กม² และพื้นที่น้ำ 15.11 กม² พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นนาข้าว 76.81 กม² และนาทุ่ง 19.69 กม²

อนึ่ง บริเวณพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล และพื้นที่ราบใกล้อ่าวและใกล้แม่น้ำเป็นบริเวณที่น้ำทะเลท่วมถึง ดินมีลักษณะเป็นกรวด ส่วนบริเวณใกล้อ่าวและใกล้แม่น้ำจะเป็นพื้นที่ป่าชายเลนซึ่งสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงชายฝั่งได้เป็นอย่างดี

3.2 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดจันทบุรี แบ่งได้ 2 ฤดู คือ ฤดูฝน และฤดูแล้ง ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือน ตุลาคม ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฤดูแล้งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้จังหวัดจันทบุรียังมีโอกาสได้รับพายุไต้ฝุ่นบ้างโดยเฉพาะในเดือนตุลาคมมีโอกาสมาก

ตารางที่ ๓.๑ การกระจายตัวของพื้นที่ดินและพื้นน้ำในอำเภอต่าง ๆ

	อ. เมือง	อ.ท่าใหม่	อ.แหลมสิงห์	อ.ขลุง	รวม
พื้นที่ราบ, กม. ²	66.7	241.20	149.57	169.44	626.95
ร้อยละของพื้นที่ราบทั้งหมด	10.65	38.47	23.86	27.02	100
พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด, กม. ¹	8.00	101.00	-	-	109.00
ร้อยละของพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดทั้งหมด	7.34	92.66	-	-	100
พื้นที่ภูเขา, กม. ²	-	33.00	3.50	-	36.50
ร้อยละของพื้นที่ภูเขาทั้งหมด	-	90.41	9.59	-	100
พื้นที่ดินรวมทั้งหมด, กม. ²	74.74	375.20	153.07	169.44	772.45
ร้อยละของพื้นที่ดินรวมทั้งหมด	9.68	48.57	19.82	21.93	100
พื้นน้ำ, กม. ²	10.43	20.49	15.11	57.71	103.74
ร้อยละของพื้นน้ำทั้งหมด	10.04	19.71	14.54	55.71	100
พื้นที่รวมทั้งหมด	85.17	395.69	168.18	227.15	876.19
ร้อยละของพื้นที่รวมทั้งหมด	9.72	45.16	19.19	25.93	100

ที่มา : แผนที่ Topographic map, กรมแผนที่ทหาร

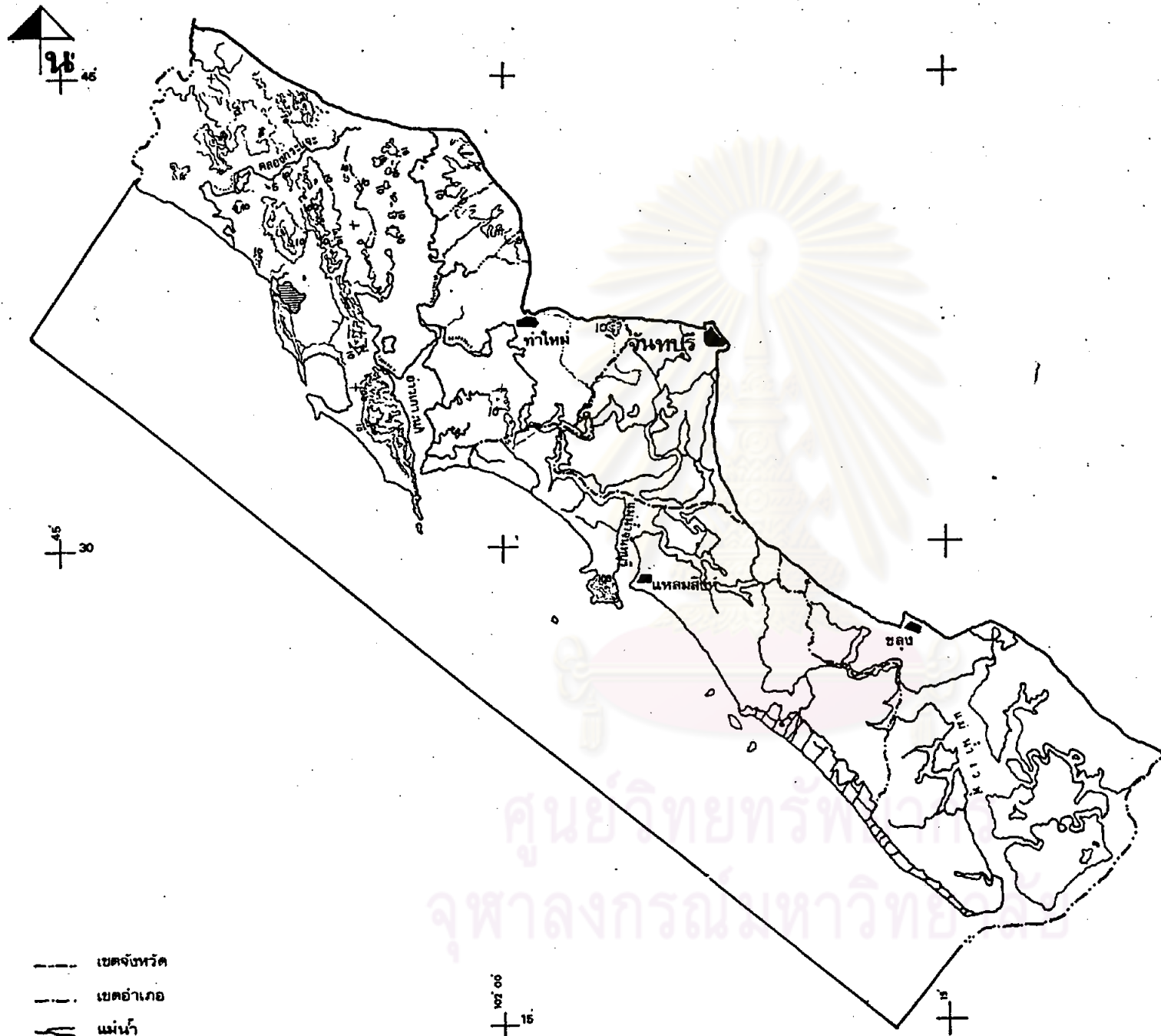
สัญลักษณ์

- เส้นชั้นความสูง 10 เมตร
จากระดับน้ำทะเลปานกลาง
- หนองน้ำ
- อำเภอ
- เขตอำเภอ
- เขตที่ดินชายทะเล
- แม่น้ำ
- ลำคลอง

แผนที่ 3.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ที่มา กรมแผนที่ทหาร

- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- แม่น้ำ

105 15

ก. อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์

อุณหภูมิโดยทั่วไปของบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี มีค่าค่อนข้างสม่ำเสมอตลอดปี มีอุณหภูมิเฉลี่ย 26.5 °C และความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 82.0% อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลและจังหวัดจันทบุรี (รูปที่ 3.1)

ข. ปริมาณและความแน่นอนของฝน

ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยในช่วงปี 2494-2523 สูงถึง 2,973.2 มม. สูงกว่าปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยของกรุงเทพฯ ซึ่งมีค่าประมาณ 1,458 มม. ถึงแม้ปริมาณน้ำฝนตลอดปีของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรีตลอดปีจะมีค่าค่อนข้างสูง แต่ปริมาณน้ำฝนแต่ละปีไม่มากนัก มีค่าแปรผันในช่วงระหว่าง 1,956.6 มม. ถึง 3,789 มม. (รูปที่ 3.2)

แม้ว่าในฤดูฝนจะมีฝนตกชุกเกือบทุกวัน แต่เนื่องจากดินในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี เป็นดินทรายหรือดินร่วนประกอบด้วยพื้นที่ลาดเอียงลงสู่ทิศใต้ ทำให้ไม่สามารถดูดซับเก็บกักน้ำไว้ได้ ในช่วงฤดูแล้งจึงมีระยะการขาดน้ำที่มีผลกระทบกระเทือนต่อการเจริญเติบโตของพืชประมาณ 3 เดือน คือตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม สำหรับเดือนเมษายน พฤษภาคม และธันวาคม อาจจะขาดน้ำอยู่บ้าง แต่ไม่มากนัก ดังนั้นในช่วงระยะเวลาขาดน้ำดังกล่าวจำเป็นต้องหาแหล่งน้ำมาช่วยทดแทนเพื่อใช้ในการเพาะปลูก (รูปที่ 3.3)

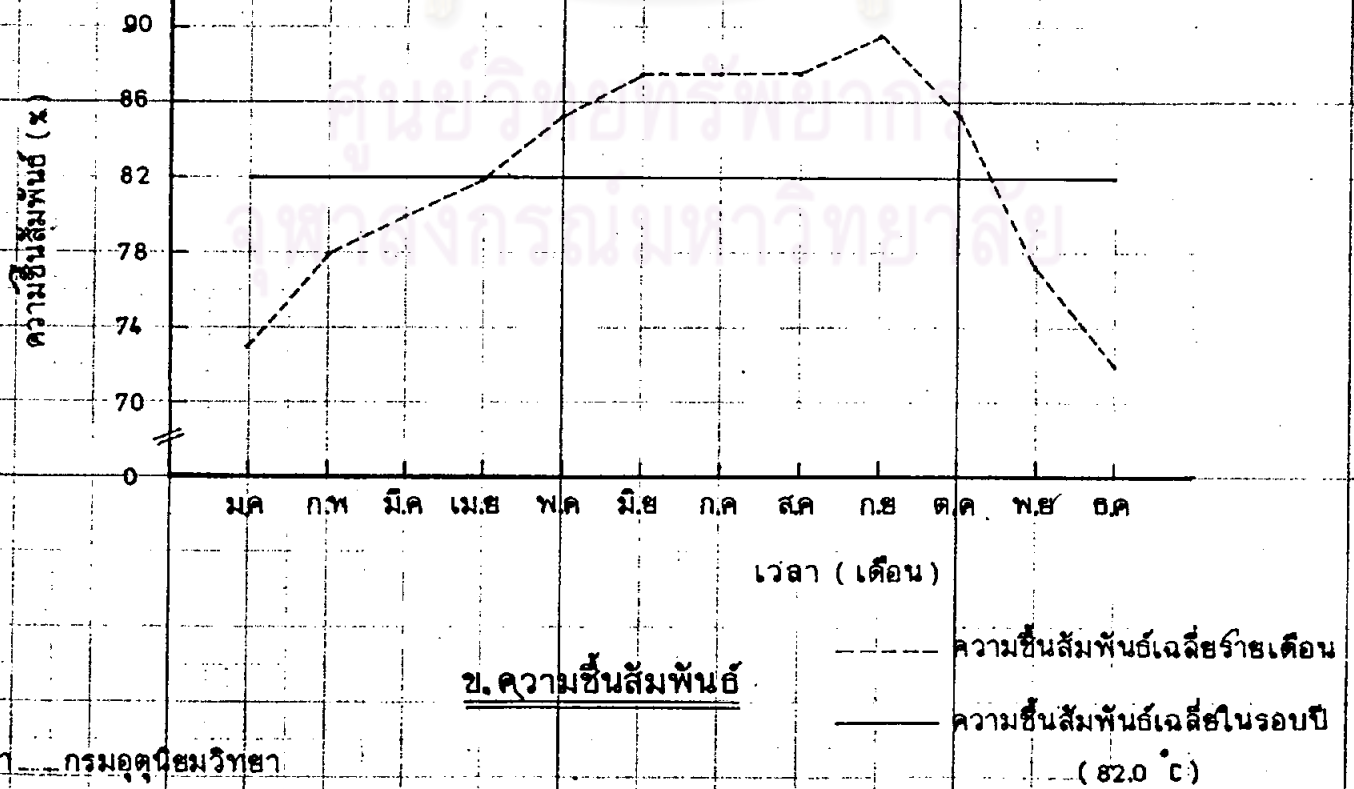
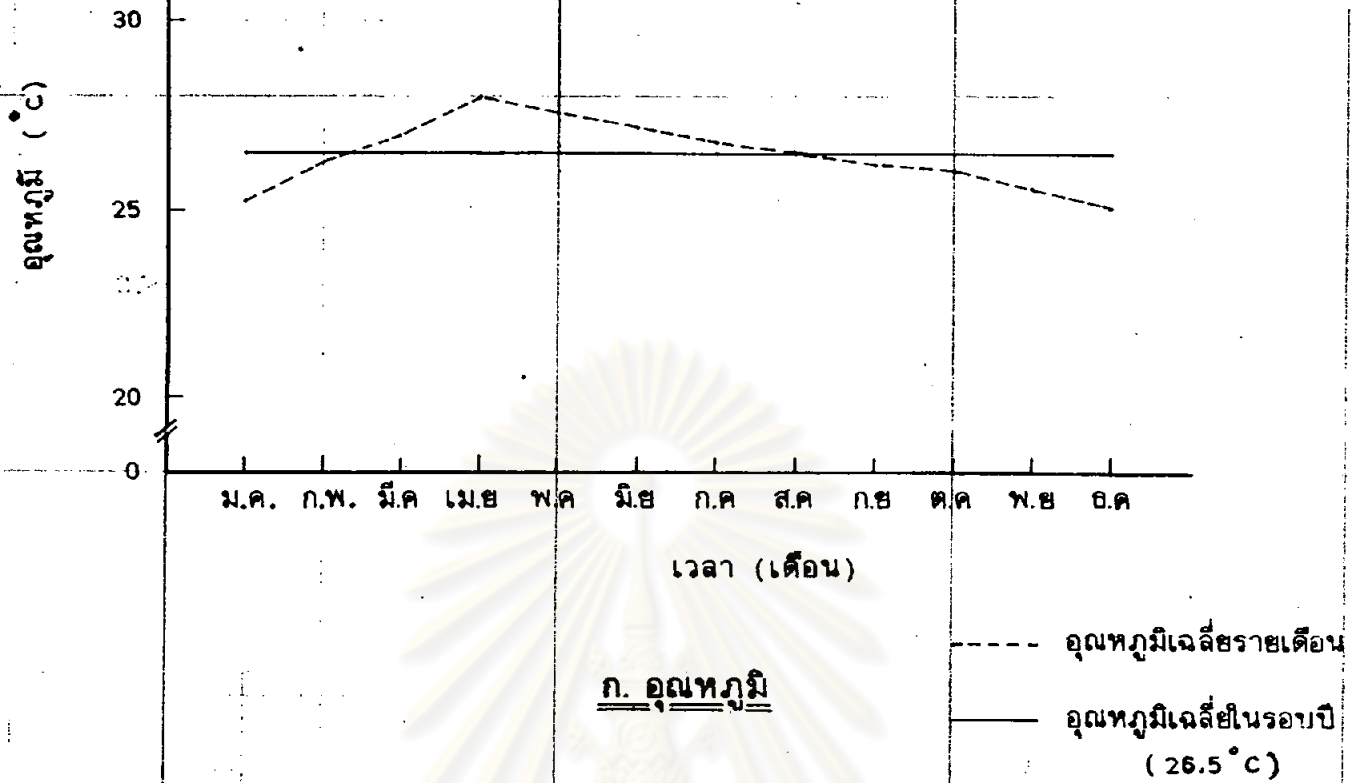
3.3 ลักษณะทางสมุทรศาสตร์

ลักษณะโดยทั่วไปของน้ำทะเลมีสภาพปกติ มีการหมุนเวียนของน้ำติดต่อกับทะเลเปิดอย่างสม่ำเสมอจึงยังไม่พบสภาพมลภาวะของน้ำทะเลในบริเวณนี้

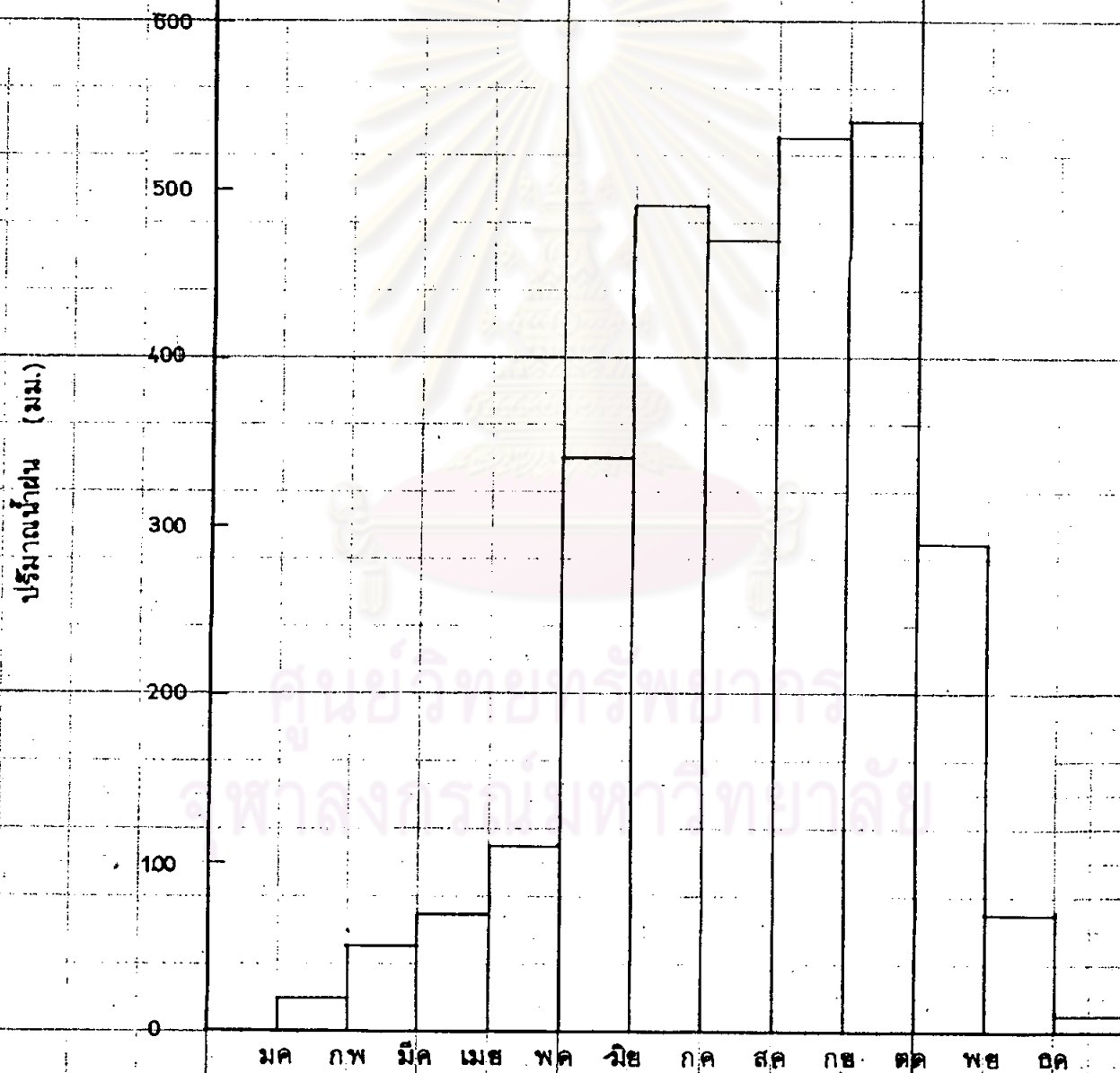
พื้นที่ชายทะเลจังหวัดจันทบุรี แนวชายฝั่งมีลักษณะโค้งเว้าเข้าไปในพื้นดิน รายทางแนวชายฝั่งยาวประมาณ 108 กม. มีอ่าวคุ้งกระเบนซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 7 กม.² อ่าวเกาะนกมีพื้นที่ประมาณ 11 กม.² อ่าวบริเวณปากแม่น้ำจันทบุรีมีพื้นที่ประมาณ 8 กม.² และอ่าวบริเวณปากแม่น้ำเวฬุพื้นที่ประมาณ 29.6 กม.²

รูปที่ 3.1 อุณหภูมิ และความชื้นสัมพัทธ์ เฉลี่ยรายเดือนในช่วงระหว่าง

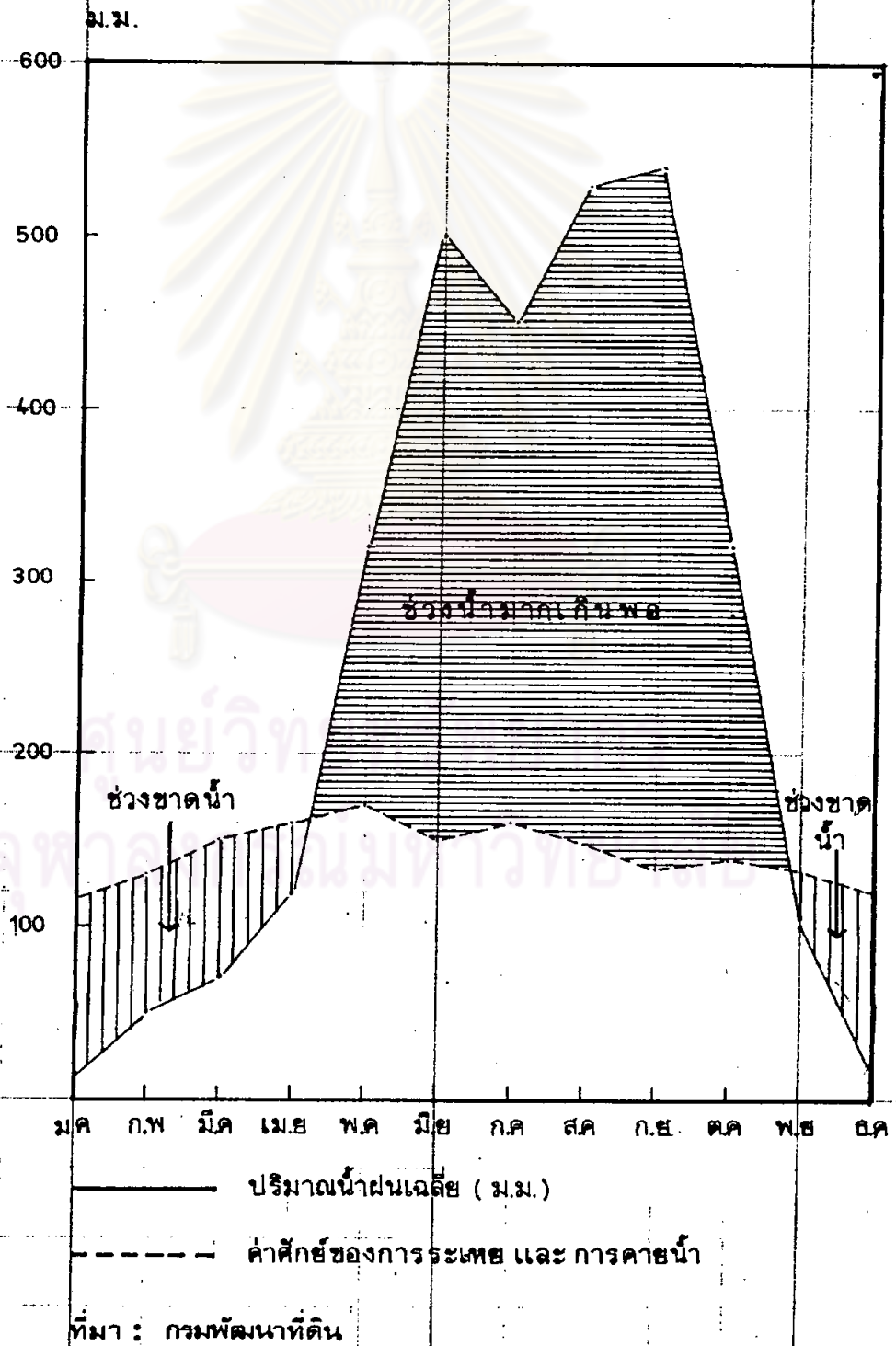
พ.ศ. 2494 - พ.ศ. 2523

รูปที่ 3.2 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือนในช่วงระหว่าง พ.ศ.2494 – พ.ศ. 2523

รูปที่ 3.3 แสดงช่วงขาดน้ำ และ น้ำมากเกินพอ ของจังหวัด จันทบุรี

ลักษณะผิวพื้นทะเล บริเวณชายฝั่งมีสภาพราบเรียบประกอบด้วยตะกอนทรายและโคลนหรือเลนกระจายไปครอบคลุมระยะทางประมาณ 0.5 - 1.0 กม. จากแนวชายฝั่ง ถัดจากบริเวณนี้ออกไปในทะเลมีลักษณะเป็นโคลน (แผนที่รูปที่ 3.2)

ความลาดชันของผิวพื้นทะเลตามแนวชายฝั่ง ลักษณะส่วนใหญ่ราบเรียบ มีความลาดชันประมาณ 1% บางบริเวณมีเกาะ ภูเขาใต้น้ำ และหินโสโครก เช่น เกาะนมสาว (สูง 110 ม.) เกาะจุฬา. (สูง 14 ม.) เกาะกวาง (สูง 54 ม.) และเกาะจิก (สูง 62 ม.) ส่วนภูเขาใต้น้ำพบห่างจากเกาะเปริดไปทางตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 5 กม. สูงประมาณ 5 ม. จากผิวพื้นทะเลและในระยะห่างประมาณ 8 กม. ทางตะวันตกของอ่าวคู้กระเบนสูงประมาณ 6 ม. ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือในทะเล (แผนที่รูปที่ 3.3)

การขึ้นลงของน้ำทะเล การขึ้นลงของน้ำทะเลบริเวณชายฝั่งจังหวัดจันทบุรีเป็นแบบน้ำเตียว (DIURA TIDE) กล่าวคือ น้ำขึ้นและลงวันละครั้ง น้ำขึ้นเต็มที่สูงสุดเฉลี่ยประมาณ +0.35 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง และน้ำลงต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ -1.31 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางช่วงความแตกต่างระหว่างระดับน้ำขึ้นสูงสุดและน้ำลงต่ำสุดจึงมีค่าประมาณ 1.66 เมตร (ตารางที่ 3.2)

ทิศทางและความเร็วของกระแสน้ำและกระแสลม โดยปกติน้ำขึ้นจะไหลในแนวทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อใกล้ชายฝั่งจะเปลี่ยนเป็นแนวขนานกับชายฝั่งหรือทิศตะวันตกเฉียงเหนือในอัตราความเร็วประมาณ 0.46 กม./ชม. ส่วนน้ำลงจะไหลในทิศทางตรงข้ามกับทิศทางน้ำขึ้น แต่มีความเร็วเท่ากัน สำหรับอิทธิพลของกระแสลมนั้นไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทิศทางของกระแสน้ำ แต่จะมีผลต่อความเร็วของกระแสน้ำ (แผนที่รูปที่ 3.4)

สำหรับกระแสน้ำบริเวณปากแม่น้ำจันทบุรี แม่น้ำเวฬุ และอ่าวเกาะนก อยู่ภายใต้อิทธิพลของกระแสน้ำบริเวณทะเลตอนนอกด้วยเช่นกัน แต่ทิศทางและความเร็วแตกต่างกัน กระแสน้ำบริเวณเหล่านี้มีความเร็วมากกว่ากระแสน้ำบริเวณทะเลตอนนอก โดยมีค่าความเร็วระหว่าง 0.93-2.78 กม./ชม. เมื่อเทียบกับค่าความเร็ว 0.46 กม./ชม. ในทะเลตอนนอก ทำให้ตะกอนที่ถูกพัดพาออกจากปากแม่น้ำสู่ทะเลตอนนอกทับถมอยู่บริเวณปากแม่น้ำ อาจทำให้เกิดการตื้นเขิน เป็นอุปสรรคต่อการคมนาคมทางน้ำ

คลื่น คลื่นในทะเลแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

ก. คลื่นผิวน้ำ (SURFACE WAVE) หรือคลื่นช่วงสั้น (SHORT WAVE) เป็นคลื่นที่เกิดจากลม บริเวณชายฝั่งทะเลจังหวัดจันทบุรีคลื่นปากน้ำในรอบหนึ่งปี มีเวลาดังแต่เดือนกุมภาพันธ์ - กันยายน (เป็นเวลาประมาณ 8 เดือน) ที่มีลมพัดเข้าหาฝั่งด้วยความเร็วเฉลี่ยประมาณ 5.0 กม./ชม. และความเร็วสูงสุดเฉลี่ยประมาณ 46.08 กม./ชม. ซึ่งก่อให้เกิดคลื่นสูงเฉลี่ยประมาณ 0.30 เมตร และ 2.77 เมตร ตามลำดับขนาดของคลื่นตามปกติไม่มีผลกระทบต่อชายฝั่ง (ตารางที่ 3.3)

ข. คลื่นใต้น้ำ (SWELL) หรือคลื่นช่วงยาว (LONG WAVE) เกิดจากอิทธิพลของน้ำขึ้นน้ำลงและการเปลี่ยนแปลงภายในเปลือกโลก เช่น ภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น จากการสำรวจของกรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ บริเวณชายฝั่งจันทบุรีขนาดคลื่นประเภทนี้มีความสูงอยู่ระหว่าง 0.3 - 1.8 ม. ซึ่งเป็นคลื่นขนาดต่ำ (LOW SWELL)

ดังนั้น คลื่นมีผลกระทบต่อบริเวณชายฝั่งทะเลจังหวัดจันทบุรีน้อยมาก เนื่องจากคลื่นมีความสูงเฉลี่ยเพียง 0.30 ม. เท่านั้น

จากข้อมูลดังกล่าว แม้ว่าบริเวณชายฝั่งทะเลจังหวัดจันทบุรีตามปกติมีคลื่นลมสงบ แต่ไม่เหมาะสำหรับการสร้างท่าเรือน้ำลึก เนื่องจากมีความลาดชันน้อยมีหาดทรายกว้าง ไม่มีที่กำบังลม

3.4 การแบ่งเขตการปกครอง

พื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 อำเภอ 35 ตำบล (22 ตำบลมีพื้นที่ทั้งหมดอยู่ในพื้นที่ดินชายทะเล อีก 13 ตำบลมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในพื้นที่ดินชายทะเล) ดังนี้คือ (แผนที่รูปที่ 3.5 และตารางที่ 3.4)

1. อำเภอเมืองจันทบุรี
2. อำเภอท่าใหม่
3. อำเภอแหลมสิงห์
4. อำเภอขลุง

ตารางที่ 3.2 การขึ้นลงของน้ำทะเลบริเวณชายฝั่งจังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2523

	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
ระดับน้ำสูงสุด	+ .46	+ .30	+ .22	+ .24	+ .57	+ .33	+ .32	+ .16	+ .11	+ .50	+ .45	+ .57	+ .35
ระดับน้ำต่ำสุด	-1.24	-1.23	-1.23	-1.23	-1.36	-1.37	-1.39	-1.40	-1.26	-1.27	-1.37	-1.36	-1.31
ความแตกต่างระหว่าง ระดับน้ำขึ้นสูงสุด และ น้ำลงต่ำสุด	1.70	1.53	1.45	1.47	1.93	1.70	1.71	1.56	1.37	1.77	1.82	1.93	1.67

ที่มา : กรมเจ้าท่า, 2524

ระดับน้ำ เป็น เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

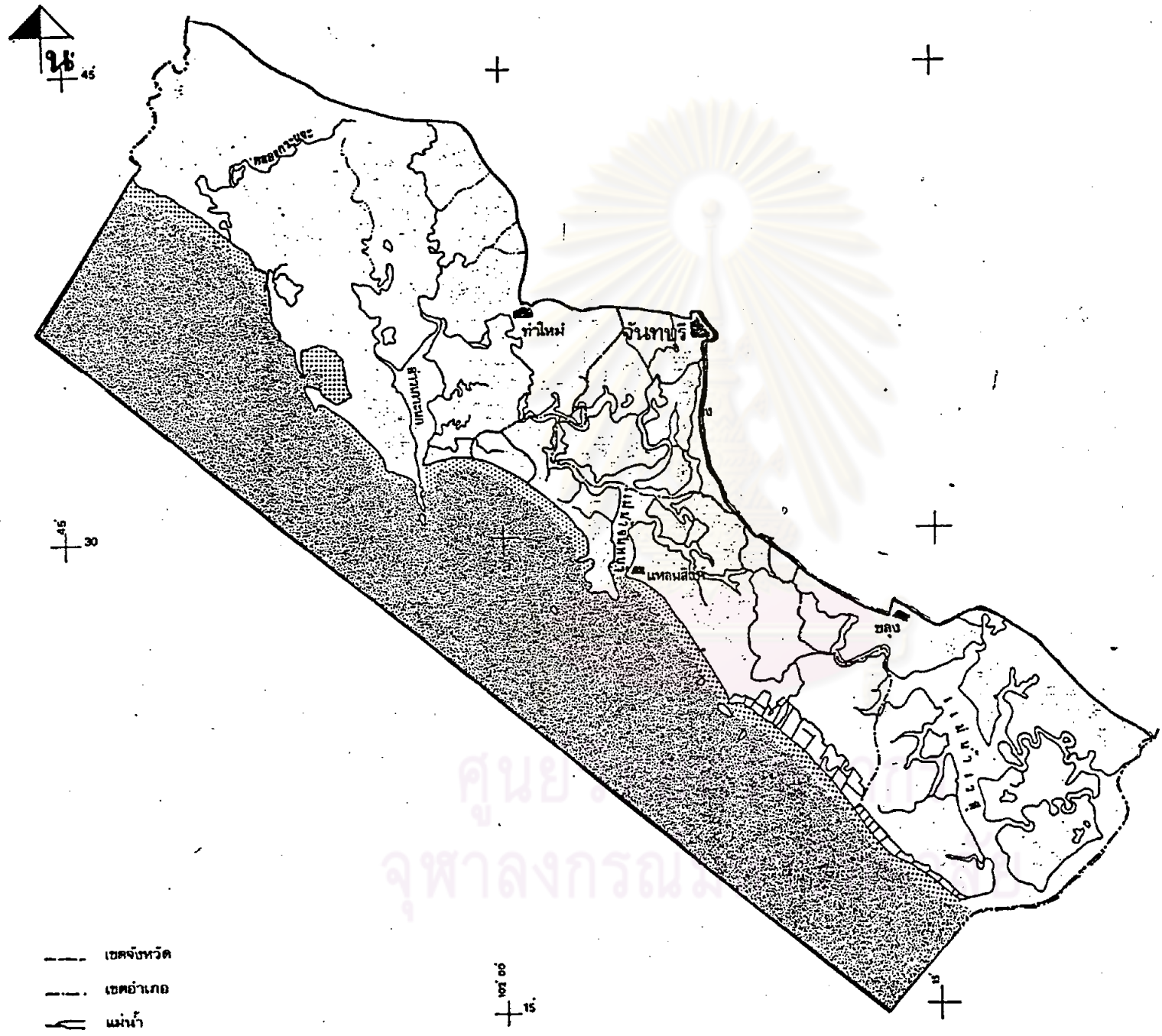
ตารางที่ ๑.๑ ขนาดของคลื่นผิวน้ำบริเวณชายฝั่งทะเลจันทบุรี

	ความเร็วลม, กม./ชม.		ขนาดคลื่นสูง, ม.		ทิศทางของคลื่น
	เฉลี่ย	สูงสุด	เฉลี่ย	สูงสุด	
กุมภาพันธ์ - กันยายน	5.0	46.08	0.30	2.77	เข้าหาฝั่ง
ตุลาคม - มกราคม	7.8	45.75	0.47	2.75	ออกจากฝั่ง

ที่มา : กรมอุตุณิยมวิทยา, 2523

: กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ, 2523

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัญลักษณ์

..... เขตตำบล

ทราย

ทราย-โคลน

โคลน

— เขตจังหวัด
- - - เขตอำเภอ
~ แม่น้ำ

แผนที่ 3-3 ลักษณะการตกตะกอน

มาตราส่วน 0 5 10
27 27

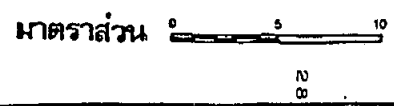
ที่มา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ และ
เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

สัญลักษณ์

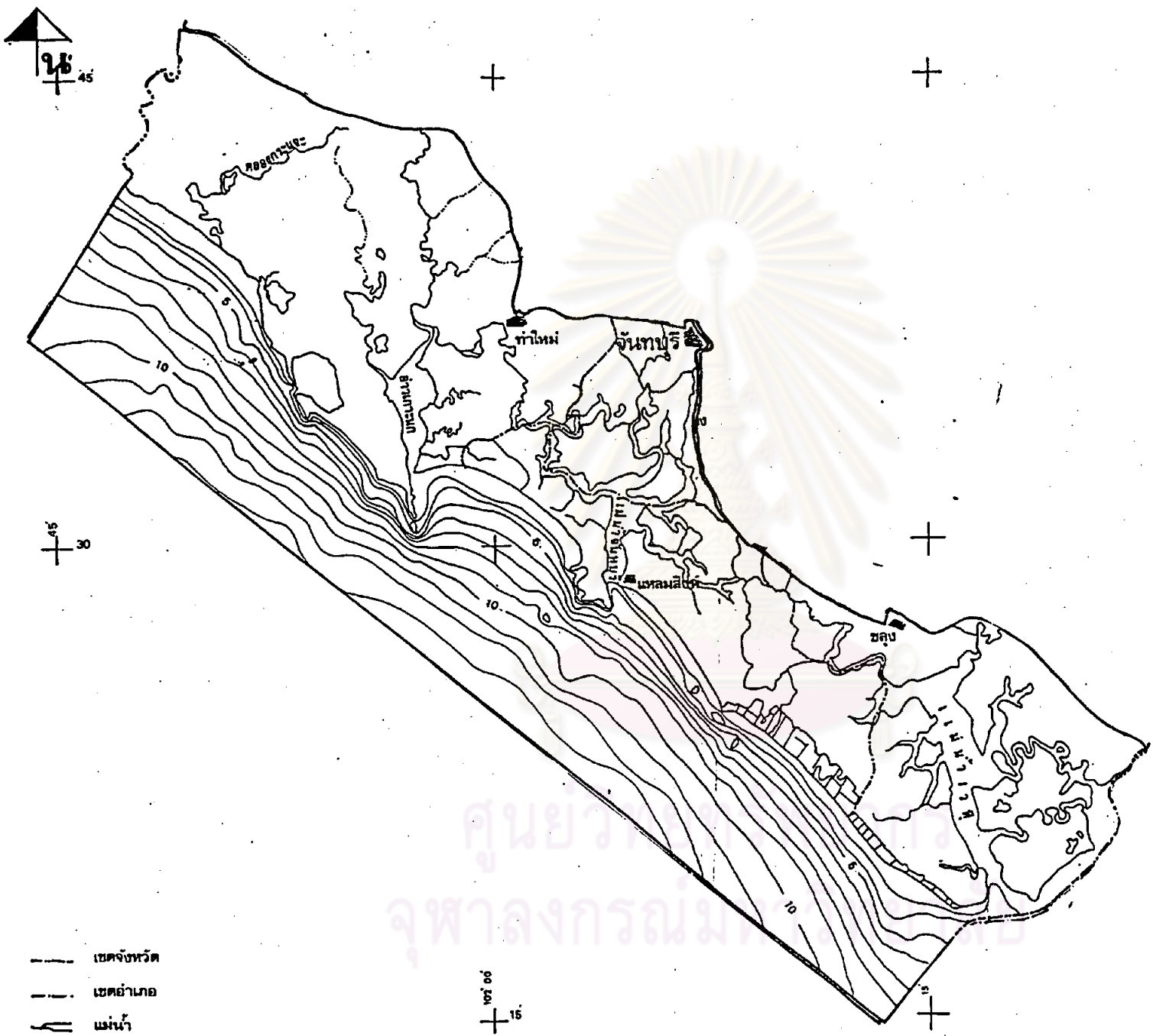
..... เขตตำบล

~~~~~ ความลึกของทะเล

แผนที่ 3.3 ความลาดชันของผิวพื้นทะเล

ที่มา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- แม่น้ำ

ศูนย์วิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

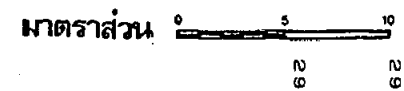
สัญลักษณ์

..... เขตตำบล

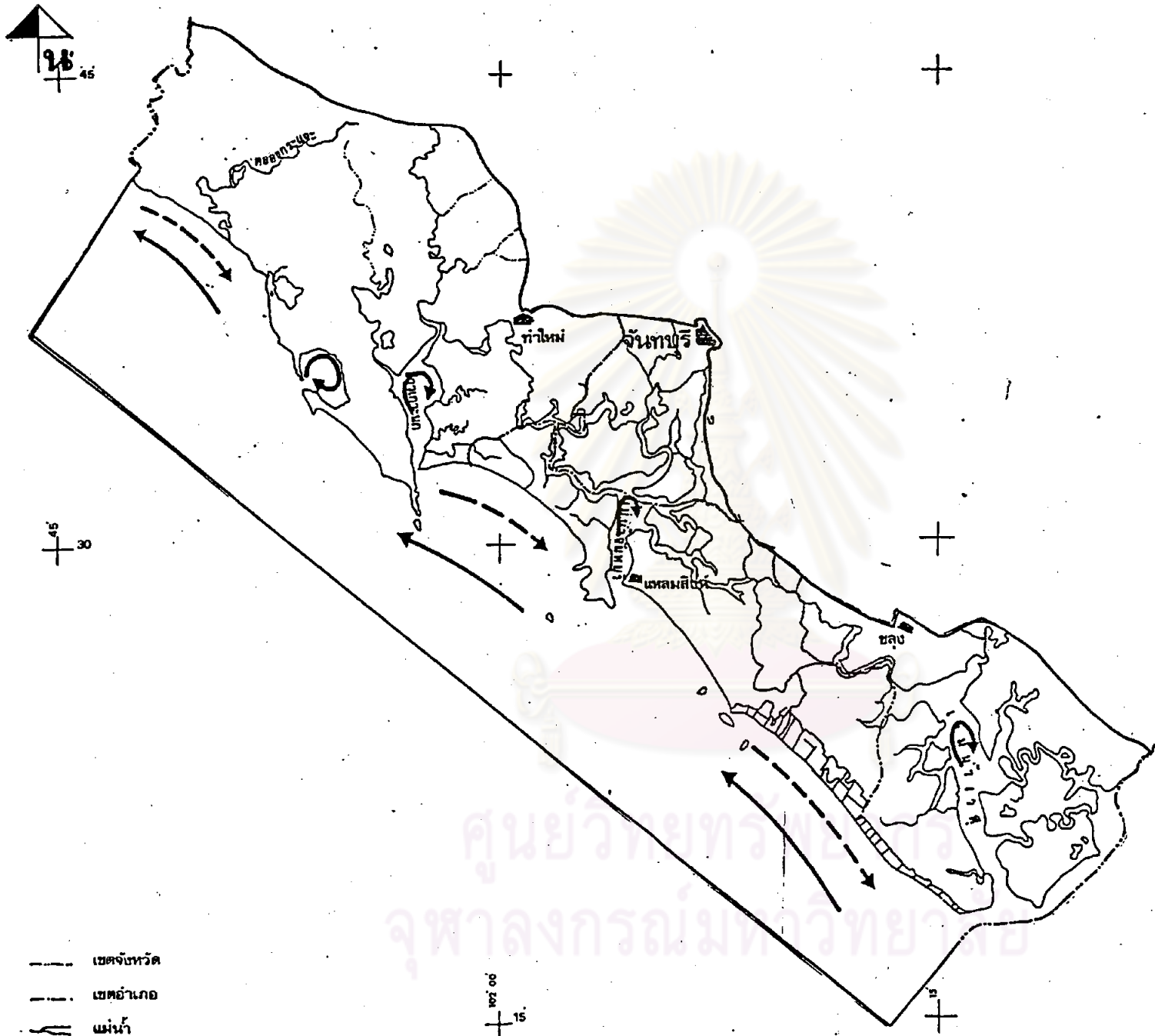
← น้ำขึ้น

←--- น้ำลง

แผนที่ 3.4 กระแสน้ำ

ที่มา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี แห่งประเทศไทย

18 46

15 8

20 15

- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- ~~~~~ แม่น้ำ

ศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.4 เขตการปกครองภายในพื้นที่ดินชายทะเลจันทบุรี

อำเภอ	(1) เนื้อที่รวม, กม. ²	(2) สัดส่วนของเนื้อที่ทั้งหมดของอำเภอ, %	ตำบล
เมืองจันทบุรี	85.17	31.02	บางกะจะ วัดใหม่ ตลาดจันทบุรี และบางส่วนของเกาะขวาง หนองบัว
ท่าใหม่	385.69	17.63	ช้างข้าม กระแจะ ไร่พัน สนามไชย โขม่ง คลองขุด ตะกาดเจ้า ท่าใหม่ ยายเจ้า บ่อพุ สิทยา และบางส่วนของ นายายอาม วังโดนด หุ้งเบญจา สองพี่น้อง เขาบายศรี พลอยแหวน
แหลมสิงห์	168.18	81.26	บางกะไชย บางสระเก้า ปากน้ำ แหลมสิงห์ เกาะเปริด หนองซิม และบางส่วนของคลองน้ำเค็ม พลิว
ขลุง	227.15	29.0	วันยาว บางชัน ขลุง และบางส่วนของตะปอน เกวียนหัก บ่อ
รวม	876.09	24.97	ตำบลที่มีพื้นที่ทั้งหมดอยู่ในเขต 22 ตำบล ตำบลที่มีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขต 13 ตำบล

หมายเหตุ พื้นที่อำเภอเมือง 274.53 กม.² อำเภอท่าใหม่ 2,244.44 กม.²
อำเภอแหลมสิงห์ 206.97 กม.² อำเภอขลุง 783.25 กม.²

ที่มา : กรมการปกครองและกรมแผนที่ทหาร

สัญลักษณ์

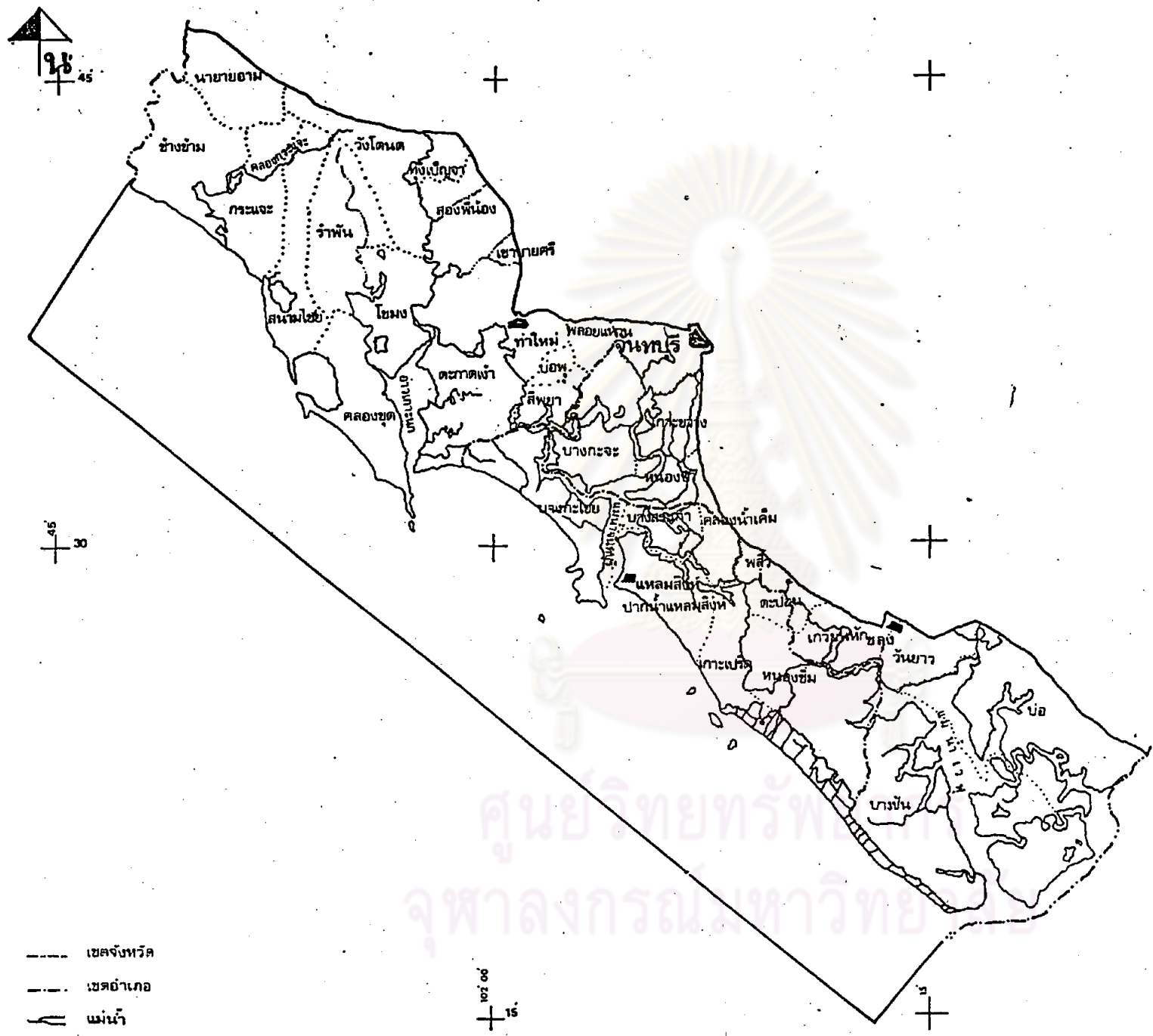
..... เขตตำบล

แผนที่ 3.5 เขตการปกครอง

มาตราส่วน 0 5 10

๑1 ๑1

ที่มา กรมการปกครอง

พื้นที่เขตเทศบาล ได้แก่

1. เทศบาลเมืองจันทบุรี พื้นที่ 8.74 กม² อยู่ในท้องที่อำเภอเมืองจันทบุรี
2. เทศบาลตำบลท่าใหม่ พื้นที่ 30.92 กม² อยู่ในท้องที่อำเภอท่าใหม่
3. เทศบาลตำบลขลุง พื้นที่ 3.18 กม² อยู่ในท้องที่อำเภอขลุง

พื้นที่เขตสุขาภิบาล ได้แก่ พื้นที่เป็นที่ตั้งของชุมชนที่มีความสำคัญรองลงมาจากชุมชนในเขตเทศบาล

1. สุขาภิบาลปากน้ำแหลมสิงห์ พื้นที่ 22.16 กม² อยู่ในเขตท้องที่อำเภอแหลมสิงห์
2. สุขาภิบาลพลีว พื้นที่ 10.31 กม² อยู่ในเขตท้องที่อำเภอแหลมสิงห์
3. สุขาภิบาลบางกะจะ พื้นที่ 41.08 กม² อยู่ในเขตท้องที่อำเภอเมืองจันทบุรี
4. สุขาภิบาลหนองบัว พื้นที่ 14.14 กม² อยู่ในเขตท้องที่อำเภอเมืองจันทบุรี

คิดเป็นพื้นที่ในเขตเทศบาล 42.84 กม² หรือร้อยละ 5 ของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี พื้นที่ในเขตสุขาภิบาล 87.69 กม² หรือร้อยละ 10 ของพื้นที่ดินชายทะเล

สำหรับพื้นที่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ได้แก่ พื้นที่ชนบทส่วนใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 742.96 หรือร้อยละ 85 ของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี (ตารางที่ 4)

3.5 ทรัพยากรธรรมชาติ

3.5.1 ดิน

3.5.1.1 คุณลักษณะและความเหมาะสมของดิน

คุณลักษณะของดินในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี แบ่งตามวัตถุประสงค์กำเนิดดินได้ 6 ลักษณะ โดยแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ (ตารางที่ 3.5 และแผนที่รูปที่ 3.6)

ก. ดินที่เกิดในบริเวณที่น้ำทะเลท่วมถึง

ข. ดินที่ในบริเวณที่น้ำทะเลท่วมไม่ถึง

ลักษณะดินในบรี บริเวณที่ดินชายทะเล เลนี้ เป็นดินที่มีความอุดม-
สมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง ยกเว้นดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำทะเล ซึ่งมีความอุดม-
สมบูรณ์ค่อนข้างสูง ดินส่วนใหญ่ในบรี บริเวณที่ดินชายทะเล เลนี้ เป็นดินที่มีลักษณะ เป็นกรด ซึ่ง
เป็นอุปสรรคต่อการเพาะปลูก

ก. ดินที่เกิดในบรี บริเวณที่น้ำทะเลท่วมถึง

1. ดินที่เกิดบนหาดทรายและสันทราย เป็นดินทรายหรือ
ดินทรายปนดินร่วน ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ โดยทั่วไปเป็นหาดทรายสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ
ปลูกมะพร้าวและมีพืชพันธุ์ธรรมชาติขึ้นอยู่

2. ดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำทะเล เป็นดิน
ในสภาพพื้นที่ราบลุ่มน้ำทะเลขึ้นถึง เมื่อดินเป็นดินเหนียวหรือดินร่วนปนทราย มีลักษณะเป็น
กรด เนื่องจากการลดออกซิเจน ดินพวกนี้ส่วนใหญ่มีป่าโกงกางหรือพืชรากที่ทนความเค็มขึ้น
อยู่ การระบายน้ำเลว ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง จากป่าชายเลนที่ขึ้นอยู่มีการใช้
ประโยชน์ในการทำนา กุ้ง บ่อปลา นาเกลือ และมีการปลูกข้าวด้วยปัจจุบัน ดินชนิดนี้มีมาก
ที่สุดในพื้นที่ดินชายทะเลของจังหวัดจันทบุรีถึงร้อยละ 41.91 ของพื้นที่ทั้งหมด

3. ดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำกร่อย พบใน
สภาพภูมิประเทศลุ่มราบมีน้ำทะเลท่วมถึง ฤดูฝนมีน้ำท่วมขัง เมื่อดินเป็นดินเหนียวมีความ
เป็นกรดจัด การระบายน้ำเลว-ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่
ปล่อยทิ้งไว้ตามธรรมชาติและปลูกข้าว

ข. ดินที่เกิดในบรี บริเวณที่น้ำทะเลท่วมไม่ถึง

4. ดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ พบในพื้นที่
เป็นที่ราบถึงลูกคลื่นลอนลาด เมื่อดินเป็นดินร่วนเหนียว ระบายน้ำเลว ปฏิกริยาเป็นกรดจัด
ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ใช้ทำนา สวนผลไม้ สวนยางพารา
และพืชไร่ต่าง ๆ

5. ดินที่เกิดจากตะกอนทับถมทางลำน้ำและการสลายตัวของ
ของวัตถุเคลื่อนย้าย มาทับถม พบในพื้นที่ราบถึงลูกคลื่นลอนลาด เมื่อดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย

การระบายน้ำที่ปฏิกริยาติน เป็นกรดอ่อนถึง เป็นกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ การใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่ใช้ปลูกไม้ประเภท ยางพารา และเป็นป่าไม้ธรรมชาติ

๖. ดินที่เกิดจากการสลายตัวของวัตถุที่ตกค้าง อยู่กับที่ และวัตถุที่เคลื่อนย้ายมาทับถม พบในพื้นที่ลูก คลื่นลอนลาด ที่ลาดเชิงเขาและเนินเขา เมื่อดินร่วนเหนียว การระบายน้ำดี ปฏิกริยาติน เป็นกรดจัดถึงปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ ต่ำถึงปานกลางการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ธรรมชาติ ปลูกยางพารา และทำสวน ผลไม้

กล่าวโดยสรุป ลักษณะดินในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่เป็น ดินที่มีลักษณะ เป็นกรดและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง มีพื้นที่ป่าไม้ชายเลน เท่านั้นที่ อุดมสมบูรณ์ที่สุด อยู่ในบริเวณดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำทะเล พื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรี มีลักษณะดินที่ไม่เอื้ออำนวยประโยชน์เต็มที่ในการ เพาะปลูกน้กและการที่ดิน เป็นกรดซึ่งเกิดจากสาเหตุน้ำทะเลท่วมถึงนั้น จำเป็นจะต้องใช้การชลประทานเข้าช่วยโดย การจัดสร้าง เขื่อนเก็บกักน้ำที่จะใช้ในการ เพาะปลูก และกั้นน้ำเค็มไม่ให้รุกเข้ามาในแผ่นดิน หน่วยงานทางการ เกษตรของรัฐควรส่งเสริม เผยแพร่ความรู้และ เทคโนโลยีในการปรับปรุง คุณภาพดิน เพื่อ เพิ่มผลผลิตแก่เกษตรกร

พิจารณาจากสภาพการใช้พื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี พื้นที่ส่วนใหญ่แบ่งได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

ก. พื้นที่ป่าไม้ชายเลน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้ ชายเลนในเขตอำเภอขลุง และในบริเวณดินที่น้ำทะเลท่วมถึง

ข. พื้นที่ทำนา พื้นที่นาส่วนที่อยู่ไกลจากชายฝั่ง มีความเหมาะสมในการทำนา และสามารถจัดระบบชลประทาน เพื่อใช้ที่ดินให้ได้ประสิทธิภาพ และปลูกพืชได้ตลอดปี พื้นที่นาส่วนที่อยู่ใกล้ชายฝั่งจะมีปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่มาก เนื้อดินเป็นดินทรายปนดินร่วน หรือเป็น ดินตื้น ดินมีลักษณะ เป็นกรด และมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

ค. พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ ไม้ผล และทำสวนยางพารา

นอกจากนี้บริเวณป่าไม้ชายเลนมีความเหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง และดินซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำทะเล ซึ่งมีพื้นที่มากที่สุดในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรี มีความเหมาะสมในการปลูกป่าไม้ชายเลนประเภทโกงกาง ซึ่งเหมาะสมแก่การเพาะเลี้ยงชายฝั่งอย่างยิ่ง

ความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี สามารถแบ่งได้เป็น 5 ประการ ดังนี้ (แผนที่รูปที่ 3.7)

1. บริเวณที่ใช้ในการเพาะปลูกประเภทการทำนา

1.1 บริเวณที่เหมาะสมในการทำนา สามารถจัดระบบชลประทานเพื่อใช้ที่ดินให้ได้ประสิทธิภาพและปลูกพืชได้ตลอดปี มีเนื้อที่ประมาณ 100 กม.² หรือร้อยละ 12.9 ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ของอำเภอท่าใหม่และอำเภอแหลมงสิงห์

1.2 บริเวณที่ใช้ทำนา แต่มีปัญหาเกี่ยวกับเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย และดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีเนื้อที่ประมาณเพียง 37 กม.² หรือร้อยละ 4.8 กระจายอยู่ในอำเภอท่าใหม่ และอำเภอขลุง

1.3 บริเวณที่ใช้ทำนา แต่มีปัญหาเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ค่อนข้างสูง เนื้อดินเป็นดินทรายปนดินร่วน หรือเป็นดินตื้น และดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำมีเนื้อที่เพียงเล็กน้อย ในพื้นที่อำเภอท่าใหม่ และอำเภอแหลมงสิงห์ เพียงประมาณ 12 กม.² หรือร้อยละ 1.6

1.4 บริเวณที่ใช้ทำนา แต่มีปัญหาเกี่ยวกับความเป็นกรดของดินเมื่อนำมาใช้ในการเกษตร อยู่ในบริเวณใกล้ป่าไม้ชายเลนทั้งที่อำเภอท่าใหม่ แหลมงสิงห์ และขลุง มีเนื้อที่ประมาณ 124 กม.² หรือร้อยละ 16.2

2. บริเวณที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ ไม้ผล และทำสวนยางพารา ได้แก่พื้นที่ส่วนที่อยู่ใกล้ทางหลวงหมายเลข 3 และมีเนื้อที่มากประมาณ 306 กม.² หรือร้อยละ 39.6

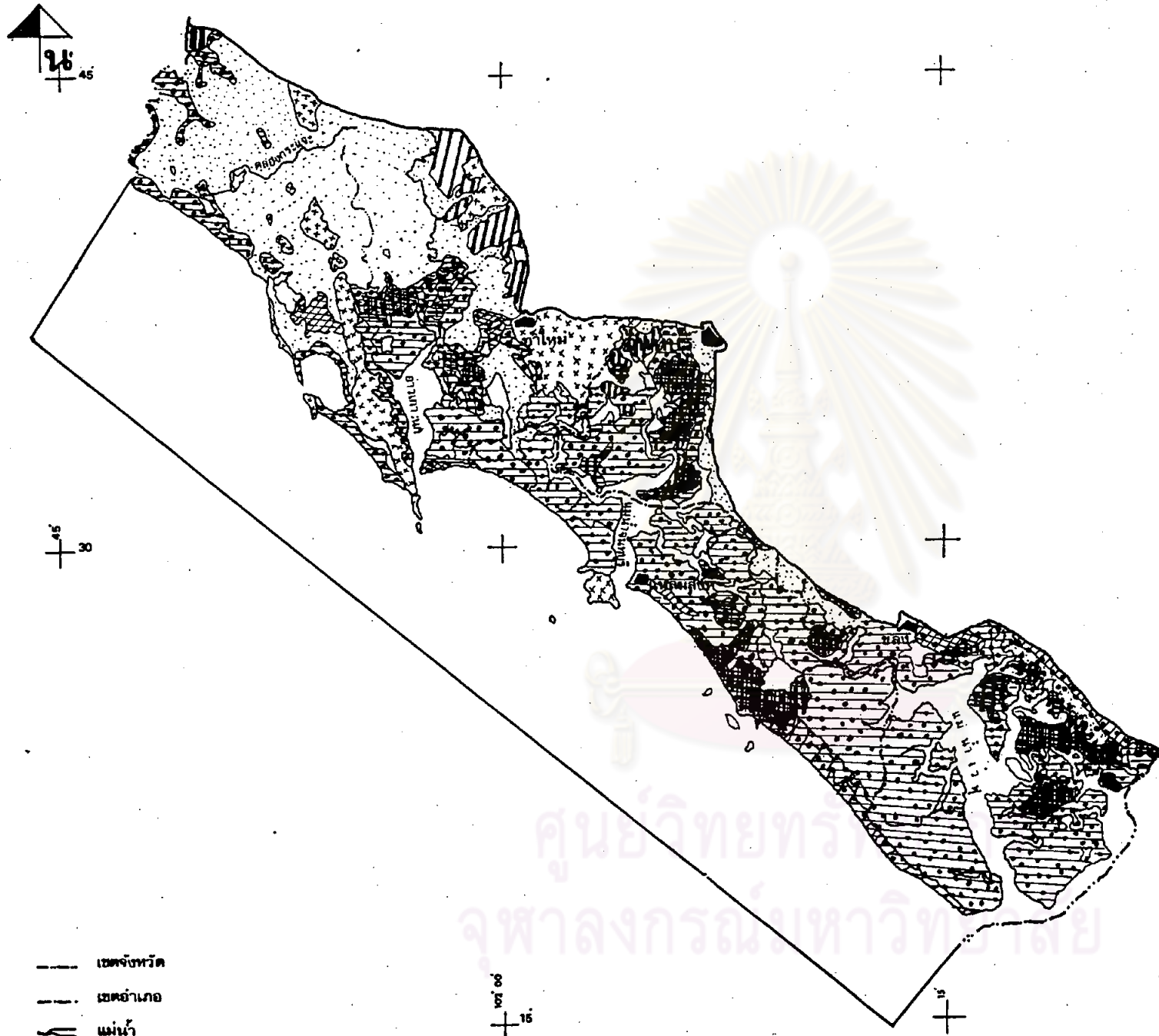
3. บริเวณที่สามารถพัฒนาเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์แบบถาวร หรือทำสวนมะพร้าวมีเนื้อที่ประมาณ 30 กม.² หรือร้อยละ 3.9 ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อำเภอขลุง

ตารางที่ 3.5 ลักษณะดินตามวัดถุตันกำเนิดทรายอำเภอในพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี

ลำดับที่	ลักษณะวัดถุตันกำเนิดดิน	พื้นที่ทรายอำเภอ (กม. ²)				พื้นที่รวม	
		ท่าใหม่	เมือง	แหลมสิงห์	ขลุง	กม. ²	%
1.	ดินเกิดบนหาดทราย และสันทราย (Beach and Dune sand)	7.23	2.35	5.71	7.4	22.69	2.93
2.	ดินเกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำทะเล (Marine deposits)	57.68	47.32	104.80	113.96	323.76	41.91
3.	ดินเกิดจากการทับถมตะกอนน้ำกร่อย (Brackish deposits)	19.05	22.92	38.89	29.36	110.17	14.26
4.	ดินเกิดจากการทับถมตะกอนลำนน้ำเก่า (Old alluvium)	207.38	0.33	0.72	16.95	225.38	29.18
5.	ดินเกิดจากการทับถมตะกอนลำนน้ำและการสลายตัวของวัตถุที่เคลื่อนย้ายมาทับถม (Old alluvium and Colluvium)	43.11	0.22	-	1.77	45.10	5.84
6.	ดินเกิดจากการสลายตัวของวัตถุที่ตกค้างอยู่กับที่ และวัตถุที่เคลื่อนย้ายมาทับถม (Residuum and local colluvium)	40.75	1.60	3.00	-	45.35	5.88
	รวม	375.20	74.74	153.07	169.44	772.45	100.00

ที่มา : คำนวณจากแผนที่ รูปที่ 5.1

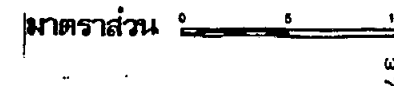

สัญลักษณ์

- HUA HIN, RAYONG, BAN THON, RAYONG / BAN, THON, BACHO.
- THA CHIN, SAMUT PRAKAN, BANG LAMUNG.
- CHA AM, ONGKHARAK.
- KLENG, CHON BURI, BANGNARD, NAM KRACHAI, SATTAP, MAKHAM, CHUMPHON.
- THUNG WA, HUAI PONG, KHLONG CHAK.
- THA MAI, UNNAMED SOIL UNIT 1, PHUKET, PHATO, RANONG, RANONG / PHATO, SLOPE COMPLERC.
- บริเวณที่น้ำทะเลท่วมถึง

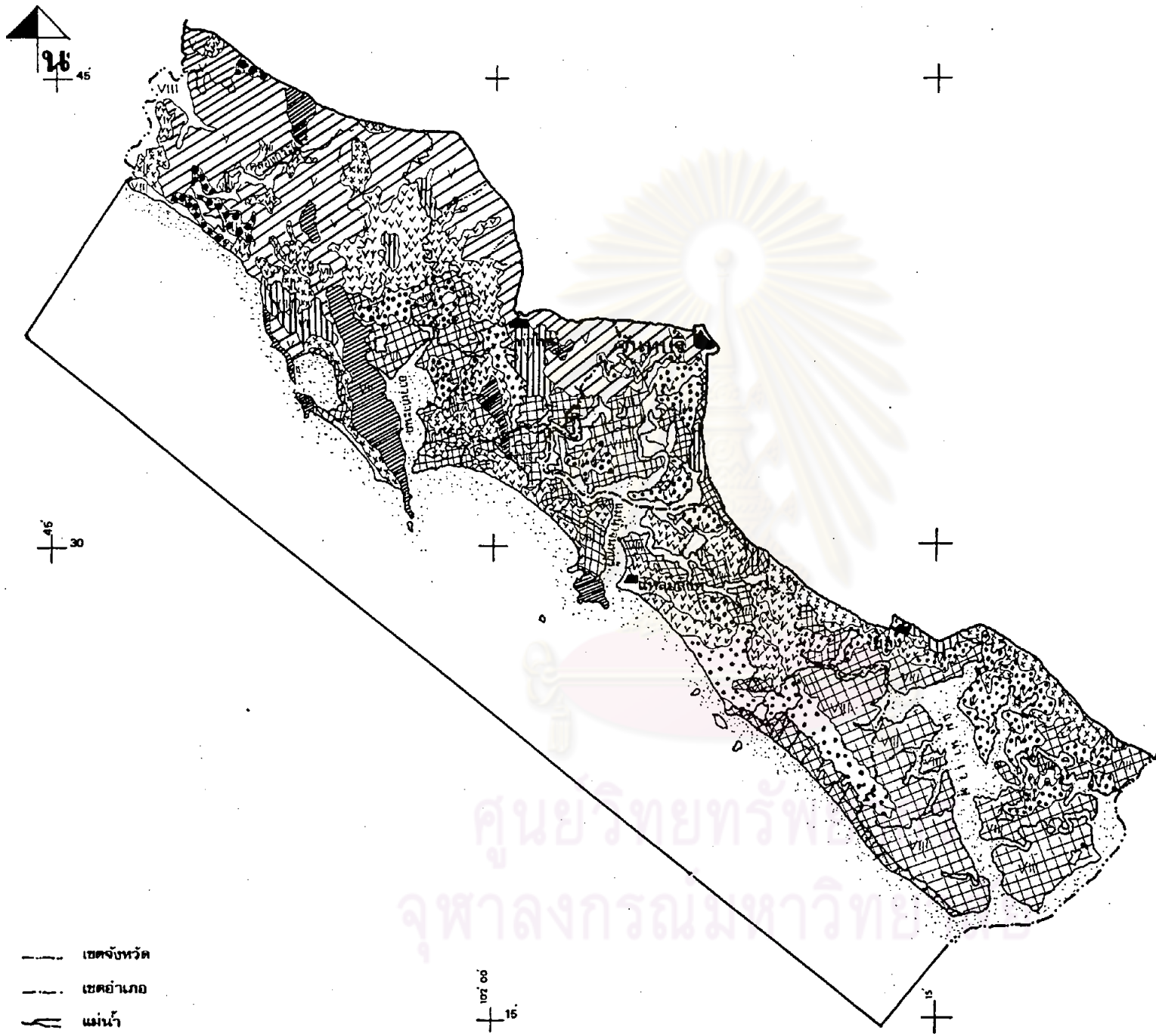
แผนที่ 3.6 ลักษณะดิน

ที่มา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- แม่น้ำ

— เขตจังหวัด
 - - - เขตอำเภอ
 ~~~~~ แม่น้ำ

107 00
 15

สัญลักษณ์

- บริเวณที่เหมาะสมในการทำนา และสามารถจัดระบบชลประทานเพื่อใช้ดินให้มีประสิทธิภาพและปลูกพืชได้ตลอดปี
- บริเวณที่ใช้ทำนา แต่มีปัญหาเกี่ยวกับดินบนเนินดินรวมปนทราย และดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- บริเวณที่ใช้ทำนา แต่มีปัญหาเกี่ยวกับสภาพที่ค่อนข้างสูง ใช้ดินปนทรายปนดินรวมหรือดินปนหิน และดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- บริเวณที่ใช้ทำนา แต่มีปัญหาเกี่ยวกับความปนทรายของดิน เมื่อนำมาใช้ ในการเกษตร
- บริเวณปลูกพืชเศรษฐกิจ ไม้ผล และทำสวนยางพารา
- บริเวณที่จัดให้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ แบบถาวร หรือทำสวนมะพร้าว
- บริเวณที่ควรปล่อยให้เป็นป่าธรรมชาติ
- บริเวณที่ควรปล่อยเป็นป่าชุมชน เพื่อรักษาสมดุลย์ ทางด้านนิเวศน์ และเป็นแหล่งอาศัย และเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ
- น้ำ

แผนที่ แสดงความเหมาะสมของดิน
 3.7 สำหรับปลูกพืชชนิดต่างๆ

มาตราส่วน 0 5 10

ที่มา กรมพัฒนาที่ดิน ๘๐

4. บริเวณที่ควรปล่อยไว้เป็นป่าธรรมชาติ คือบริเวณที่พื้นที่ภูเขาทอดแนวตะวันออกเฉียงใต้ไปยังทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นป่าบกธรรมชาติ มีเนื้อที่ประมาณ 42 กม² หรือร้อยละ 5.4 ในส่วนที่เป็นป่าบก

5. บริเวณที่ควรปล่อยเป็นป่าชายเลน เพื่อเกิดความสมดุลย์ทางด้านนิเวศ และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ มีเนื้อที่ประมาณ 121 กม² หรือร้อยละ 15.6

3.5.1.2 การใช้ที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรีในปัจจุบัน

การใช้ที่ดินในปัจจุบันของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี เป็นพื้นที่เกษตรและ ป่าไม้ชายเลนเป็นส่วนใหญ่ ดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 3.6, 3.7, แผนภูมิที่ 3.4 และแผนที่รูปที่ 3.8)

1. พื้นที่เกษตรกรรม เนื้อที่ประมาณ 426.41 กม² (55.30% ของพื้นที่ชายทะเลจังหวัดจันทบุรี) ซึ่งใช้เป็นที่นาข้าวมากที่สุด คือประมาณ 220.51 กม² (51.71% ของพื้นที่เกษตรกรรม) รองลงมาคือ ยางพารา ประมาณ 107.76 กม² (25.27% ของพื้นที่เกษตรกรรม) นาทุ่ง ประมาณ 35.38 กม² (8.30% ของพื้นที่เกษตรกรรม) สวนผลไม้ และสวนผลไม้ร่วมกับที่อยู่อาศัย 62 กม² (14.54% ของพื้นที่เกษตรกรรม) นาเกลือ มีพื้นที่น้อยที่สุด เพียง 0.76 กม² (0.18% ของพื้นที่เกษตรกรรม)

พื้นที่นาข้าวกระจายตัวอยู่ในทุกอำเภอ มากที่สุดคืออำเภอท่าใหม่ซึ่งมีเนื้อที่นาข้าวประมาณ 95.35 กม² (43.24% ของพื้นที่นาข้าวทั้งหมด) นาข้าวเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่กระจายตัวมากที่สุด และเป็นการใช้ที่ดินที่เด่นมากกว่าการใช้ประเภทอื่น ๆ ในทุกอำเภอ

อำเภอท่าใหม่ เป็นฐานการผลิตทางด้านเกษตรกรรมที่สำคัญที่สุดของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี โดยมีการใช้ที่ดินกระจายไปทุกประเภท เป็นพื้นที่สวนยางพารามากที่สุด คือประมาณ 105.10 กม² (28.01% ของพื้นที่อำเภอ) กระจายตัวกว้างอยู่ทั่วไปในพื้นที่อำเภอท่าใหม่ พื้นที่ยางพาราเกือบทั้งหมดของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี อยู่ในอำเภอท่าใหม่ (อำเภออื่นมีเพียงเล็กน้อย และอำเภอขลุงไม่มี

สวนยางพาราเลย) รองลงมาคือ พื้นที่นาข้าว ประมาณ 95.35 กม² (25.41 % ของพื้นที่อำเภอ) ซึ่งมีมากที่สุดในพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี ถึง 43.24 % ของพื้นที่นาข้าวทั้งหมด นอกจากนี้ สวนผลไม้และสวนผลไม้ร่วมกับที่อยู่อาศัย มีพื้นที่ 12.7 กม² (6.21 % ของพื้นที่อำเภอ)

รองลงมาคือ อำเภอแหลมสิงห์ ซึ่งเป็นรากฐานการผลิตด้านเกษตรกรรมที่สำคัญด้วยเช่นกัน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นนาข้าว เนื้อที่ประมาณ 76,81 กม² (50.18 % ของพื้นที่อำเภอ) และมีพื้นที่นาทุ่งมากที่สุด เมื่อเทียบกับพื้นที่นาทุ่งของอำเภออื่น ๆ ในพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี มีเนื้อที่ประมาณ 19.69 กม² (12.86 % ของพื้นที่อำเภอ) หรือประมาณ 55.65 % ของพื้นที่นาทุ่งทั้งหมดในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี สำหรับสวนผลไม้ในอำเภอแหลมสิงห์เป็นพื้นที่สวนผลไม้ร่วมกับที่อยู่อาศัย มีเนื้อที่เพียง 0.62 กม²

สำหรับนาเกลือนั้นไม่พบในพื้นที่อำเภออื่น ๆ นอกจากอำเภอเมืองซึ่งมีเนื้อที่นาเกลือเพียง 0.76 กม² (0.18 % ของพื้นที่เกษตรกรรม) พื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญของอำเภอเมืองก็คือ นาข้าว มีเนื้อที่ประมาณ 23.98 กม² ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณที่ราบใกล้แม่น้ำ รองลงมาเป็นเนื้อที่สวนผลไม้และที่อยู่อาศัย มีเนื้อที่ประมาณ 6.27 กม² ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนที่อยู่ใกล้ถนนทางหลวงหมายเลข 3

สำหรับอำเภอขลุง ไม่มีพื้นที่สวนยางพาราเลย พื้นที่เกษตรกรรมมีเพียง 36.47 กม² เป็นเนื้อที่นาข้าวเป็นส่วนใหญ่มีเนื้อที่ 24.37 กม² อยู่ในบริเวณที่ราบริมแม่น้ำและใกล้ทางหลวงหมายเลข 3

2. พื้นที่ป่าไม้ เนื้อที่ประมาณ 301.70 กม² (39.06 % ของพื้นที่ดินชายทะเล) ประมาณ 88 % ของพื้นที่ป่าไม้เป็นป่าชายเลน ซึ่งมีกระจายทั่วไปและป่าชายเลนสมบูรณ์มีพื้นที่ถึง 230.45 กม² มีมากที่สุดในพื้นที่อำเภอขลุง ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นป่าชายเลนสมบูรณ์ ส่วนป่าชายเลนในอำเภออื่น ๆ มีทั้งที่เป็นป่าชายเลนสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ แต่ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลนสมบูรณ์

สำหรับพื้นที่ป่าบก 35.55 กม² นั้น ทั้งหมดอยู่บนพื้นที่
ภูเขาซึ่งอยู่ในอำเภอท่าใหม่ เกือบทั้งหมด ที่เหลืออยู่ในอำเภอแหลมงสิงห์

พื้นที่ป่าชายเลนมีความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินและ
เศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะใช้ประโยชน์ทางด้านป่าไม้แล้วยังสามารถใช้
เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงชายฝั่งได้ด้วย เนื่องจากสภาวะทางกายภาพและคุณภาพน้ำเอื้ออำนวย
โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าชายเลนสมบูรณ์ที่อำเภอขลุง ซึ่งมีเนื้อที่ 117.93 กม² (ประมาณ
39 % ของพื้นที่ป่าทั้งหมด

3. พื้นที่รกร้าง มีเนื้อที่ประมาณ 31.63 กม² ซึ่งกระจาย
อยู่ทั่วไปทุกอำเภอ แต่มีมากที่สุดในพื้นที่อำเภอท่าใหม่ (21.89 กม²) (ตารางที่ 3.7 และแผนที่รูปที่ 3.9)

ก. หุ้งหญ้า มีพื้นที่ประมาณ 6.11 กม² อาจใช้เป็น
เลี้ยงสัตว์หรือปรับปรุงเป็นนาข้าวได้ อยู่ในเขตตำบลสนามไชย คลองขุด และวังโดนต
อำเภอท่าใหม่

ข. ไร่ร้าง มีพื้นที่ประมาณ 3.21 กม² เป็นพื้นที่ร้าง
จากการปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลังและข้าวโพด เป็นต้น อยู่ในเขตตำบลรำพัน อำเภอ
ท่าใหม่ สามารถปรับปรุงเป็นสวนยางพาราหรือสวนผลไม้ได้

ค. ป่าเลนเสื่อมโทรม มีเนื้อที่ประมาณ 5.76 กม²
การกระจายอยู่ทั่วไปในทุกอำเภอ เป็นป่าเลนเสื่อมโทรม เนื่องจากน้ำทะเลขึ้นถึงเป็น
ครั้งคราว ทำให้ต้นไม้ไม่สามารถเติบโตได้ บางพื้นที่ไม่มีต้นไม้และหญ้าขึ้นได้ แต่ทั้งนี้
อยู่ในสภาพที่สามารถปรับปรุงเพื่อปลูกป่าชายเลนได้

ง. พรุ สภาพเป็นพื้นที่ลุ่ม มีหญ้าและต้นไม้เล็ก ๆ
ขึ้นเต็ม บางแห่งเป็นนาทุ่งร้าง มีเนื้อที่ประมาณ 11.58 กม² สามารถปรับปรุง
ทำนาข้าวหรือเป็นแหล่งน้ำ หรือปลูกป่าชายเลนได้

จ. หนองน้ำ มีสภาพน้ำขังในฤดูฝน ส่วนในฤดูแล้ง
แห้งไม่มีน้ำ มีเนื้อที่ประมาณ 4.97 กม² สามารถปรับปรุงเป็นนาข้าวหรือพัฒนาให้เป็น

แหล่งน้ำได้

พื้นที่รกร้างนี้ สามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่ทำกิน เพื่อรองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น โดยการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่รกร้างดังกล่าวให้ใช้ประโยชน์สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในบริเวณนั้น และสอดคล้องกับสภาพความเหมาะสมของดิน

4. พื้นที่อยู่อาศัย มีเนื้อที่เพียง 12.70 กม² มีประชากรหนาแน่นอยู่ในเขตอำเภอเมือง และกระจายไปตามแนวถนนหมายเลข 3 เป็นสำคัญ

3.5.1.3 ปัญหาการใช้ที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี

ปัญหาการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการประกอบอาชีพในทางการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่แก้ไขและพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนโดยส่วนรวม

1. ปัญหาน้ำทะเลรุกล้ำเข้าไปในพื้นที่ดิน ก่อผลเสียแก่การเกษตร ได้แก่ นาข้าว และสวนผลไม้ เป็นต้น

2. ปัญหาการขาดแคลนน้ำในด้านการเกษตร และอุปโภคบริโภค รวมทั้งการขาดแคลนน้ำจืดไปผลิตดินน้ำเค็มในช่วงฤดูแล้ง

3. ปัญหามลสารต่าง ๆ จากชุมชน โรงงาน และพื้นที่การเกษตร ซึ่งจะก่อผลเสียแก่แหล่งน้ำ การเกษตร อุปโภคบริโภค และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพาะเลี้ยงชายฝั่งจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากชุมชน และอุตสาหกรรม ควบคุมการใช้น้ำฆ่าแมลงในพื้นที่เพาะปลูก ควบคุมการขยายตัวของอุตสาหกรรมในการผลิตที่เกี่ยวข้องกับสารพิษ ตลอดจนการจัดการควบคุมกำหนดพื้นที่อุตสาหกรรมมิให้ปะปนกับพื้นที่เกษตรกรรม แต่จากสภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตการอุตสาหกรรมในพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรีมีแนวโน้มการขยายตัวน้อยมาก และส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวข้องกับการเกษตรไม่ใช่อุตสาหกรรมหนัก

4. ปัญหาความขัดแย้งในลักษณะการใช้ที่ดิน เช่น การทำนาทุ่ง นาเกลือ ขัดแย้งกับการปลูกข้าวและสวนผลไม้ เป็นต้น และมีแนวโน้มว่าจะมีการขยายตัวรุกรานทางการเพาะปลูก เข้าไปในพื้นที่ป่าชายเลนได้หากไม่มีการควบคุม จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดพื้นที่เกษตรกรรมประเภทต่าง ๆ ให้แน่ชัดสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมและเหมาะสมของพื้นที่

5. ปัญหาการทำลายป่าชายเลน ทั้งนี้เนื่องมาจากการขยายตัวของชุมชน การตัดไม้เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิง การทำลายป่าชายเลนเพื่อใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวหรือทำนาทุ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันมีการทำลายป่าชายเลนอย่างมากมายเพื่อทำนาทุ่ง จึงจำเป็นต้องเร่งกำหนดมาตรการควบคุมป่าชายเลนอย่างรีบเร่งและเอาจริงเอาจัง ในขณะที่เดียวกับที่ดำเนินการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง โดยการรักษาสภาพนิเวศน์ไว้ด้วย

6. ปัญหาพื้นที่เกษตรกรรมมีอยู่เพียงจำกัด ประมาณ 428.41 กม.² ในปัจจุบันไม่สอดคล้องเพียงพอกับจำนวนประชากรและอัตราการเพิ่มของประชากรในอนาคต จึงจำเป็นต้องกำหนดแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมสอดคล้องและเกิดประโยชน์แก่ประชากรโดยส่วนรวมมากที่สุด ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

3.5.2 แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. แหล่งน้ำในอากาศ ได้แก่ ฝน จัดเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดและเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำต่าง ๆ มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในฤดูฝนสูงมากถึง 2,793.2 มม. ต่อปี มีช่วงฤดูฝนยาวถึง 6 เดือน และมีระยะฝนทิ้งช่วงน้อยมาก อีกทั้งมีแม่น้ำลำคลอง หนอง บึง อยู่มากพอสมควร แต่ปริมาณน้ำเหล่านี้ไม่อำนวยประโยชน์แก่การเพาะปลูกในฤดูแล้ง ทั้งนี้เพราะปริมาณน้ำมากเกินความต้องการในฤดูฝน แต่จะมีน้ำเหลือเพียงเล็กน้อยในฤดูแล้ง ทำให้น้ำทะเลรุกเข้ามาในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเล เกิดผลกระทบ

ตารางที่ 3.6

การใช้ที่ดินในพื้นที่ดินชายทะเล

| อำเภอ
ประเภท	เมือง		ท่าใหม่		แหลมสิงห์		ขลุง		รวม		
	พื้นที่
(กม. ²)	ร้อยละ
ของ
อำเภอ | พื้นที่
(กม. ²) | ร้อยละ
ของ
อำเภอ | พื้นที่
(กม. ²) | ร้อยละ
ของ
อำเภอ | พื้นที่
(กม. ²) | ร้อยละ
ของ
อำเภอ | พื้นที่
(กม. ²) | ร้อยละ
ของพื้นที่
แต่ละ
ประเภท | ร้อยละ
ของพื้นที่
ทั้งหมด |
1) เกษตรกรรม											
สวนผลไม้											
พื้นที่, กม. ²	0.20	0.27	23.31	6.21	-	-	2.21	1.30	25.72	6.03	3.3
ร้อยละของประเภท	0.78	-	90.63	-	-	-	8.59	-	100.00	-	-
สวนผลไม้ + ที่อยู่อาศัย											
พื้นที่, กม. ²	6.27	8.39	24.35	6.49	0.62	0.41	5.04	2.97	36.28	8.51	3.70
ร้อยละของประเภท	17.28	-	67.12	-	1.71	-	13.89	-	100.00	-	-
สวนยางพารา											
พื้นที่, กม. ²	2.55	3.41	105.10	28.01	0.11	0.07	-	-	107.76	25.27	14.82
ร้อยละของประเภท	2.36	-	97.53	-	0.10	-	-	-	100.00	-	-
นาข้าว											
พื้นที่, กม. ²	23.98	32.08	95.35	25.41	76.81	50.18	24.37	14.38	220.51	51.71	27.67
ร้อยละของประเภท	10.87	-	43.24	-	34.83	-	11.06	-	100.00	-	-
นาทุ่ง											
พื้นที่, กม. ²	2.17	2.90	8.27	2.31	19.69	12.86	4.85	2.86	35.38	8.30	4.58
ร้อยละของประเภท	6.13	-	24.51	-	55.65	-	13.71	-	100.00	-	-
นาเกลือ											
พื้นที่, กม. ²	0.76	1.02	-	-	-	-	-	-	0.76	0.18	0.20
ร้อยละของประเภท	100.00	1.02	-	-	-	-	-	-	100.00	-	-
รวม											
พื้นที่, กม. ²	35.93	48.07	256.38	68.43	97.23	63.52	36.47	21.51	426.41		54.30 ⁴
ร้อยละของพื้นที่-
เกษตรกรรม	8.43	-	60.13	-	22.80	-	8.55	-	100.00		

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

| อำเภอ
ประเภท	เมือง		ท่าใหม่		แหลมสิงห์		ขลุง		รวม		
	พื้นที่
(กม. ²)	ร้อยละ
ของ
อำเภอ | พื้นที่
(กม. ²) | ร้อยละ
ของ
อำเภอ | พื้นที่
(กม. ²) | ร้อยละ
ของ
อำเภอ | พื้นที่
(กม. ²) | ร้อยละ
ของ
อำเภอ | พื้นที่
(กม. ²) | ร้อยละ
ของพื้นที่
แต่ละ
ประเภท | ร้อยละ
ของพื้นที่
ทั้งหมด |
2) <u>ป่าไม้</u>											
ป่าบก											
พื้นที่, กม. ²	-	-	32.45	8.65	3.10	3.03	-	-	35.55	11.78	4.61
ร้อยละของประเภท	-	-	91.28	-	8.72	-	-	-	100.00		
ป่าเลนสมบูรณ์											
พื้นที่, กม. ²	16.62	22.24	51.78	13.80	44.12	28.33	117.93	69.60	230.45	76.38	29.84
ร้อยละของประเภท	7.21	-	22.47	-	19.15	-	51.17	-	100.00	-	-
ป่าเลนไม่สมบูรณ์											
พื้นที่, กม. ²	14.98	20.04	7.10	1.89	5.96	3.89	7.66	4.52	35.70	11.84	4.62
ร้อยละของประเภท	41.96	-	19.89	-	16.69	-	21.46	-	100.00	-	-
รวม											
พื้นที่, กม. ²	31.60	42.28	91.33	24.34	53.18	34.25	125.59	74.12	301.70		39.07
ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้	10.48	-	30.27	-	17.63	-	41.62	-	100.00		-

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

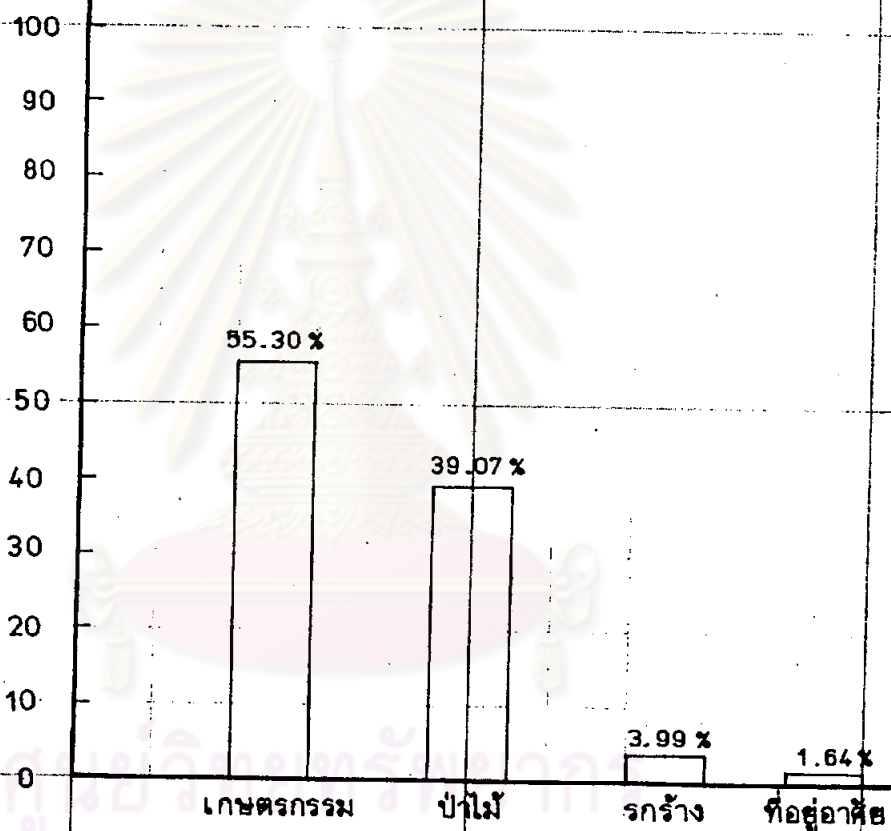
| อำเภอ
ประเภท	เมือง		ท่าใหม่		แหลมสิงห์		ขลุง		รวม		
	พื้นที่
(กม. ²)	ร้อยละ
ของ
อำเภอ | พื้นที่
(กม. ²) | ร้อยละ
ของ
อำเภอ | พื้นที่
(กม. ²) | ร้อยละ
ของ
อำเภอ | พื้นที่
(กม. ²) | ร้อยละ
ของ
อำเภอ | พื้นที่
(กม. ²) | ร้อยละ
ของพื้นที่
แต่ละ
ประเภท | ร้อยละ
ของพื้นที่
ทั้งหมด |
3) อื่น ๆ											
ที่อยู่อาศัย											
พื้นที่, กม. ²	3.48	4.67	8.20	1.38	2.57	1.68	1.45	0.86	12.70	28.65	1.64
ร้อยละของประเภท	27.40	-	40.94	-	20.24	-	11.42	-	100.00	-	-
ที่รกร้าง											
พื้นที่, กม. ²	3.73	4.98	21.89	5.83	0.08	0.05	5.93	3.51	31.63	71.35	3.99
ร้อยละของประเภท	11.79	-	69.21	-	0.25	-	18.75	-	100.00	-	-
พื้นที่, กม. ²	74.74	100.00	375.20	100.00	153.07	100.00	169.44	100.00	772.44		100.00
รวมทั้งสิ้น											
ร้อยละของพื้นที่
แต่ละอำเภอ	9.68	-	48.55	-	19.82	-	21.95	-	100.00		-

ที่มา : แปลจากภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2518 (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย)

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงสัดส่วนการใช้พื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี

ร้อยละ

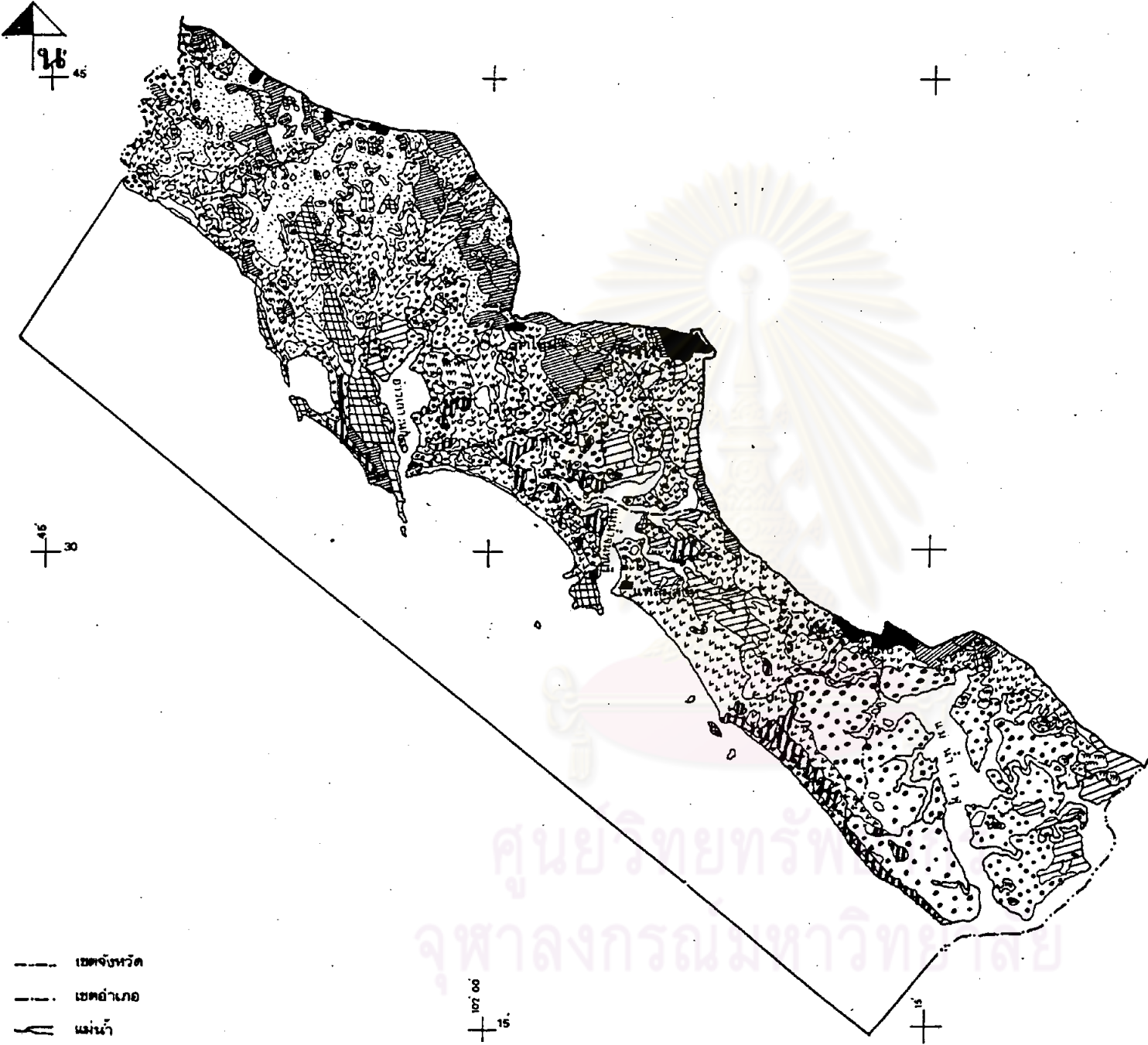
ที่มา : ตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.7 การกระจายตัวของพื้นที่รกร้าง และความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์

| ลำดับที่ | ลักษณะ | พื้นที่
(กม. ²) | ตำบล | การใช้ประโยชน์ |
|--------------|---------------------|--------------------------------|-------------------------------|--|
| 1. | ป่าชายเลนเสื่อมโทรม | 1.34 | นายายอาม | ปลูกป่าไม้ชายเลนหรือปรับปรุง
ทำนาข้าว |
| 2. | หนองน้ำ | 0.38 | ช้างข้าม | แหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก |
| 3. | ป่าชายเลนเสื่อมโทรม | 0.74 | ช้างข้าม | ปลูกป่าไม้ชายเลน หรือปรับปรุง
ทำนาข้าว |
| 4. | หนองน้ำ | 0.62 | กระแจะ | ปรับปรุงเลี้ยงสัตว์น้ำ |
| 5. | พรุ | 0.74 | สนามไชย | ปรับปรุงทำนาข้าว |
| 6. | หนองน้ำ | 1.34 | สนามไชย | ปรับปรุงเป็นแหล่งน้ำเพื่อการ
เพาะปลูก หรือเลี้ยงปลาหน้าจิต |
| 7. | ทุ่งหญ้าผสมไม้เสม็ด | 4.75 | สนามไชย
คลองขุด
วังโดนด | ปรับปรุงเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์
หรือปลูกป่าไม้เพื่อหลังงาน
(มะม่วงหิมพานต์ กะทินณรงค์) |
| 8,9
10,11 | ไร่ร้าง | 3.21 | รำพัน | ปรับปรุงทำสวนผลไม้
หรือทุ่งหญ้า |
| 12. | ป่าชายเลนเสื่อมโทรม | 0.26 | รำพัน | ปรับปรุงทำนาข้าว |
| 13. | ทุ่งหญ้า | 0.62 | โขมง | ปรับปรุงเป็นที่เลี้ยงสัตว์
หรือทำนาข้าว |
14.	ป่าชายเลนเสื่อมโทรม	0.75	โขมง	ปรับปรุงปลูกไม้สน
15.	ป่าชายเลนเสื่อมโทรม	0.49	โขมง	ปลูกป่าไม้ชายเลน
16.	หนองน้ำ	0.74	โขมง	แหล่งน้ำตามธรรมชาติ
17.	ทุ่งหญ้า	0.74	คลองขุด	ปรับปรุงเป็นที่เลี้ยงสัตว์

ตารางที่ 3.7 (ต่อ)

| ลำดับที่ | ลักษณะ | พื้นที่
(กม. ²) | ตำบล | การใช้ประโยชน์ |
|----------|---------------------|--------------------------------|-----------|--|
| 18. | ป่าชายเลนเสื่อมโทรม | 0.14 | ท่าใหม่ | ปลูกป่าไม้ชายเลน |
| 19. | พรุ | 0.86 | ท่าใหม่ | ทำนาเกลือ |
| 20. | พรุ | 0.13 | ท่าใหม่ | ปรับปรุงทำนาเกลือ |
| 21. | หนองน้ำ | 0.18 | ท่าใหม่ | ปรับปรุงทำนาข้าว หรือ เป็นแหล่งน้ำ |
| 22. | พรุ | 5.35 | ตะกาดเจ้า | ปรับปรุงทำนาข้าว หรือ ขุดบ่อ
เลี้ยงปลา |
| 23. | พรุ | 0.73 | ตะกาดเจ้า | ปรับปรุงทำนาข้าว |
| 24. | พรุ | 0.26 | ท่าใหม่ | ปลูกป่าไม้ชายเลน |
| 25. | ป่าชายเลนเสื่อมโทรม | 0.34 | สีหยง | ปลูกป่าไม้ชายเลน |
| 26. | หนองน้ำ | 0.49 | ท่าใหม่ | ปรับปรุงทำนาข้าว |
| 27. | ป่าชายเลนเสื่อมโทรม | 0.33 | ท่าช้าง | ปลูกป่าไม้ชายเลน หรือปรับปรุง
ปลูกไม้สน |
| 28. | พรุ | 1.11 | บางกะจะ | ปลูกป่าไม้ชายเลนหรือ เป็นชุมชน |
| 29. | ป่าชายเลนเสื่อมโทรม | 0.43 | บ่อ | ปรับปรุงทำนาเกลือ หรือปลูกป่าไม้
ชายเลน |
| 30. | ป่าชายเลนเสื่อมโทรม | 0.84 | บ่อ | ปรับปรุงทำนาข้าว หรือนาเกลือ |
| 31. | พรุ | 1.31 | บ่อ | ปรับปรุงทำนาข้าว |
| 32. | หนองน้ำ | 1.22 | บ่อ | ปรับปรุงเป็นแหล่งน้ำ |
| 33. | พรุ | 1.09 | บ่อ | ปลูกป่าไม้ชายเลน |
| | รวม | 31.63 | - | - |

--- เขตจังหวัด
 --- เขตอำเภอ
 || แม่น้ำ

107 00
 15

สัญลักษณ์

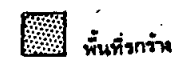
- ที่อยู่อาศัย
- นาข้าว
- สวนผลไม้ มะพร้าว
- สวนยางพารา
- นาทุ่ง
- นาเกลือ
- ที่รกร้าง
- ทุ่งหญ้า
- ป่าบก
- ป่าชายเลนสมบูรณ์
- ป่าชายเลนที่ไม่สมบูรณ์

แผนที่ การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน
 3.8

มาตราส่วน 0 5 10
 50

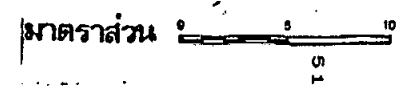
ที่มา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 แห่งประเทศไทย

สัญลักษณ์

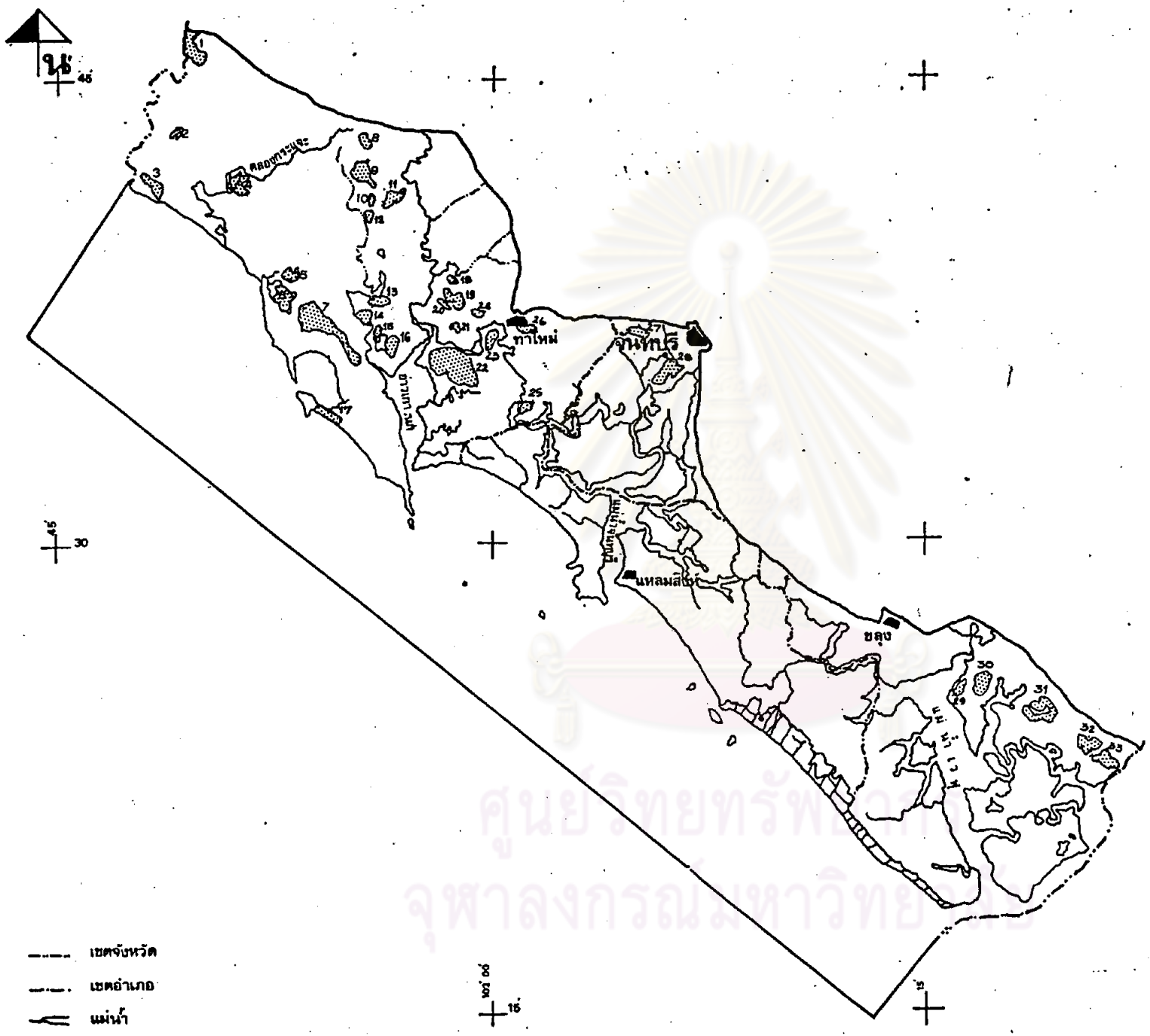

พื้นที่รกร้าง

แผนที่ 3.9 การกระจายตัวพื้นที่รกร้าง

ที่มา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- แม่น้ำ

ศูนย์วิทยพัช
จุฬาลงกรณ์มหาวิท

ต่อการเพาะปลูก

2. แหล่งน้ำผิวดิน ใช้ในเกษตรกรรมเป็นสำคัญ มี 4 แหล่ง คือ แม่น้ำหังราด แม่น้ำวังโดนด แม่น้ำจันทบุรี และแม่น้ำเวหุ (ตารางที่ 3.8) แม่น้ำทั้ง 4 นี้ระบายออกสู่ทะเล บริเวณสองฝั่งที่ลำน้ำไหลผ่านและตอนบนของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นส่วนผลัดและบริเวณปลายลำน้ำซึ่งเป็นบริเวณน้ำกร่อยและเป็นแหล่งอพยพสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีป่าชายเลนขึ้นอยู่อย่างสมบูรณ์ จึงมีความสำคัญในด้านการหาเลี้ยงสัตว์น้ำด้วย แม่น้ำเหล่านี้ใช้ในการคมนาคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่น้ำเวหุมีขนาดกว้างและลึกเพียงพอที่เรือเดินทะเลขนาดเล็กเข้าไปถึงอำเภอขลุงได้ แม่น้ำยังเป็นแหล่งรองรับน้ำทิ้งจากชุมชนออกสู่ทะเล ลำน้ำสาขาเล็ก ๆ และหนองบึงที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ทำให้เป็นผลดีในด้านใช้น้ำในทางเกษตรกรรมได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงพื้นที่เกษตรกรรม

อย่างไรก็ตาม ปัญหาของแหล่งน้ำเหล่านี้ก็คือ การขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และการรุกของน้ำทะเล เข้ามารวมในพื้นที่ดินชายทะเลนั่นเอง.

ปัจจุบัน แหล่งน้ำผิวดินดังกล่าว มีการจัดการชลประทานเพื่อบรรเทาอุทกภัยและเก็บกักน้ำในลำคลองและทุ่งราบ โดยมีเนื้อที่ชลประทานรวมทั้งสิ้น 26,550 ไร่ (ตารางที่ 3.9 และแผนที่รูปที่ 3.10) สำหรับการจัดการชลประทานที่มีเนื้อที่มากที่สุด คือ โครงการกั้นน้ำเค็มที่อำเภอแหลมสิงห์มีเนื้อที่ 16,550 ไร่ ส่วนการจัดการชลประทานในอำเภอท่าใหม่ ได้แก่ โครงการเก็บกักน้ำและระบายน้ำที่คลองบ้านกล้วยและคลองการโดนดมีเนื้อที่เพียง 2,550 และ 5,000 ไร่ และ โครงการเก็บกักน้ำที่คลองพลั่ว อำเภอเมือง มีเนื้อที่เพียง 8 กม. (แผนที่รูปที่ 3.10) นอกจากนี้ยังมีอ่างเก็บน้ำเพื่อป้องกันน้ำเค็มรุกและกักน้ำจืด ได้แก่

อ่าวลูกนิมิต	ความจุ 1.5 ล้าน ล.บ.ม.
อ่างตอกหนอง	ความจุ 14.0 ล้าน ล.บ.ม.
อ่างคลองซึ้ง	ความจุ 1.5 ล้าน ล.บ.ม.
อ่างคลองขลุง	ความจุ 1.5 ล้าน ล.บ.ม.

นอกจากนี้ยังมีฝายตะปอนน้อยและฝายตะปอนใหญ่

เห็นได้ชัดว่า พื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี มีปัญหาในเรื่องแหล่งน้ำผิวดินที่จะใช้ในการเกษตรกรรมรวมทั้งในการอุปโภคแก่ประชากรในบริเวณดังกล่าวด้วย ทั้งนี้เนื่องจากยังขาดแคลนพื้นที่ชลประทาน และการเก็บกักน้ำไว้ใช้ตลอดจนการป้องกันการรุกของน้ำเค็ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเกษตรกรรม เมื่อเปรียบเทียบพื้นที่ชลประทานในปัจจุบันมีเพียง 42.4 กม.² ในขณะที่พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ถึง 426.41 กม.² สัดส่วนของพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยประมาณ 10% เท่านั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณเขตอำเภอท่าใหม่และอำเภอแหลมสิงห์ ซึ่งเป็นฐานการผลิตด้านเกษตรกรรมที่สำคัญ

3. แหล่งน้ำบาดาล.

แหล่งน้ำบาดาลของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี แบ่งได้เป็น 4 ประเภทตามปริมาณน้ำที่คาดว่าจะได้รับ และตามลักษณะทางธรณีวิทยาของแหล่งน้ำ แหล่งน้ำบาดาลทั้ง 4 ประเภทนี้พบในระดับลึกจากผิวดินตั้งแต่ 30 จนถึง 300 เมตร และปริมาณน้ำที่คาดว่าจะได้รับมีตั้งแต่ต่ำกว่า 10 แกลลอนต่อนาที จนถึงมากกว่า 100 แกลลอนต่อนาที (ตารางที่ 3.10)

แหล่งน้ำบาดาล - ของพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี ปัจจุบันถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภคมากกว่าการเกษตรและอุตสาหกรรม บ่อน้ำบาดาลที่ขุดเจาะโดยกรมทรัพยากรธรณี กรมโยธาธิการ และสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ปัจจุบันมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 77 บ่อ ในจำนวนนี้มีบ่อที่ใช้การได้ 55 บ่อ อีก 22 บ่อใช้การไม่ได้เนื่องจากไม่มีน้ำหรือน้ำเค็ม (ตารางที่ 3.11)

ปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำบาดาลจึงเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค รวมทั้งการเกษตรและอุตสาหกรรม ด้วยโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลให้สอดคล้องกับการตั้งถิ่นฐานและจำนวนประชากรตลอดจน การเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม

ตารางที่ ๓.๘ แหล่งน้ำผิวดินในพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี

| ลำน้ำ | ต้นกำเนิด | ขนาดเฉลี่ย
ของลำน้ำ
กว้าง, ม.
ยาว, กม. | ไหลออกทะเลที่ | ความยาว
ของลำน้ำ
ในพื้นที่วาง
แผน กม. | ความสำคัญ |
|----------------|--|---|--|--|--|
| แม่น้ำพังราด | เขาวาง จ.ระยอง | 200
35 | ต.ช้างข้าม
อ.ท่าใหม่ | 15 | กั้นเขตระหว่าง จ.จันทบุรี และ
จ.ระยอง ใช้ทำการเพาะปลูก
บริเวณปากแม่น้ำใช้เพาะเลี้ยง
สัตว์น้ำ บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเป็นป่า
ชายเลน |
| แม่น้ำวังโดนด | เขาซับลู จ.ปราจีนบุรี | 50
130 | ปากน้ำ เข็มหนู
ต.ตะกาดเงา | 30 | ตอนบนของพื้นที่วางแผนใช้เพาะปลูก
โดยเฉพาะพวกไม้ผล บริเวณปากน้ำ
ใช้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ บริเวณริมฝั่ง
แม่น้ำเป็นป่าชายเลน |
| แม่น้ำจันทบุรี | เขาสอยดาวเหนือ และ
เขาสอยดาวใต้
อ.มะขาม | 30
120
(บริเวณปาก
น้ำกว้าง
600 ม.) | ต.ปากน้ำ
แหลมสิงห์ | 23 | ไหลผ่าน อ.เมืองจันทบุรีตอนบน
ใช้เพาะปลูก ปากแม่น้ำใช้เพาะ
เลี้ยงสัตว์น้ำ บริเวณริมฝั่งแม่น้ำ
เป็นป่าชายเลน |
| แม่น้ำเวฬุ | ลำคลองใหญ่หลายสาย
ที่เกิดจากตอนใต้ของ เขา
สระบาป อ.ขลุง
ประกอบด้วยคลอง
ตะปอนน้อย คลองตะปอน
ใหญ่ คลองขลุง คลองซึ้ง
คลองวินยาว | 2,000
20 | แนวแบ่งเขต
อ.ขลุงกับ
อ.เขาสมิง
จ.ตราด | 18 | เรือเดินทะเล ขนาดย่อม เข้าไปถึง
อ.ขลุงใต้ บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเป็น
ป่าชายเลนสมบูรณ์ |

ที่มา : คำนวณจากแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหาร

ตารางที่ 3.9 โครงการชลประทานในพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดบุรีรัมย์

โครงการ	อำเภอ	ประเภท	เนื้อที่ชลประทาน (ไร่)	หมายเหตุ
คลองบ้านกล้วย	ท่าใหม่	FC	2,000	F = การบรรเทาอุทกภัย
C = การเก็บน้ำในลำคลองและในทุ่งราบ
คลองพริ้ว	เมือง	C	3,000	
แหลมสิงห์	แหลมสิงห์	FC	16,500	
ทรบ. คลองเกาะโดนด	ท่าใหม่	C	5,000	
	-	-	26,500	-

ที่มา : กองแผนงานและงบประมาณ กรมชลประทาน

ประเภทที่	แหล่งกำเนิด	ความลึกของชั้นน้ำ (เมตร)	ปริมาณน้ำที่คาดว่าจะได้รับ (แกลลอน/นาฬิกา)	คุณภาพน้ำโดยทั่วไป	การครอบคลุมพื้นที่
1.	เกิดจากการทับถมของดินตะกอนกรวดทรายบริเวณที่ราบชายฝั่ง	1-200	10-100	เป็นน้ำกระด้างมาก รสกร่อยถึงเค็ม มีแร่ธาตุเจือปน	ที่ราบชายฝั่งทะเล นับตั้งแต่ อ.ท่าใหม่ อ.แหลมสิงห์ จนจรดบริเวณปากแม่น้ำเวฬุ ในเขต อ.ขลุง
2.	เกิดในชั้นหินทรายและกรวด ซึ่งแทรกอยู่ในชั้นดินตะกอน	30	100	ค่อนข้างกระด้าง บริเวณใกล้ชายฝั่งทะเลมักเป็นน้ำกร่อย	อยู่ถัดจากแหล่งน้ำบาดาลประเภทแรก เข้าไปในแผ่นดิน เป็นแนวยาวตามชายฝั่ง ในท้องที่ อ.ท่าใหม่ อ.เมืองจันทบุรี อ.แหลมสิงห์ และ อ.ขลุง
3.	เกิดในรอยแตกรอยแยกของชั้นหินดินดาน หินชนวน ไรโอไรท์และแอนดิไซท์	50	10-50	น้ำอ่อน คุณภาพดี	ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด มีพบในทุกอำเภอ
4.	เกิดตามรอยแตกรอยแยกของชั้นหินต่าง ๆ ซึ่งแทรกสลัปลึบตัวอยู่ในโพรงของชั้นหินปูน แคลเซียมผสมอยู่	ไม่แน่นอน โพรงของชั้นหินปูน ถ้าลึกเกินกว่า 1,000 เมตร	10	น้ำกระด้างมาก มีแร่ธาตุเจือปน	ทางด้านตะวันออกของจังหวัด ในเขต อ.ท่าใหม่

ที่มา : แผนที่ทรัพยากร (แหล่งน้ำบาดาล), สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 3.11 จำนวนบ่อน้ำบาดาลในเขตพื้นที่ดินชายทะเล พ.ศ. 2523

หน่วยงาน	อำเภอ	จำนวนบ่อ				หมายเหตุ
		น้ำจืด	น้ำเค็ม	ไม่มีน้ำ	รวม	
กรมทรัพยากรธรณี
กรมโยธาธิการ	แหลมสิงห์	3	4	-	7	บ่อที่เป็นน้ำเสีย
และบ่อที่ไม่มีน้ำ
ถือ เป็นบ่อที่ใช้
การไม่ได้
	ขลุง	16	1	-	17	
	แหลมสิงห์	2	5	1	8	
	เมือง	19	4	3	26	
	ท่าใหม่	16	1	3	19	
รวม		56	15	7	77	

ที่มา : กองประปาภูมิภาค กรมโยธาธิการ

กองน้ำบาดาล กรมทรัพยากรธรณี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัญลักษณ์

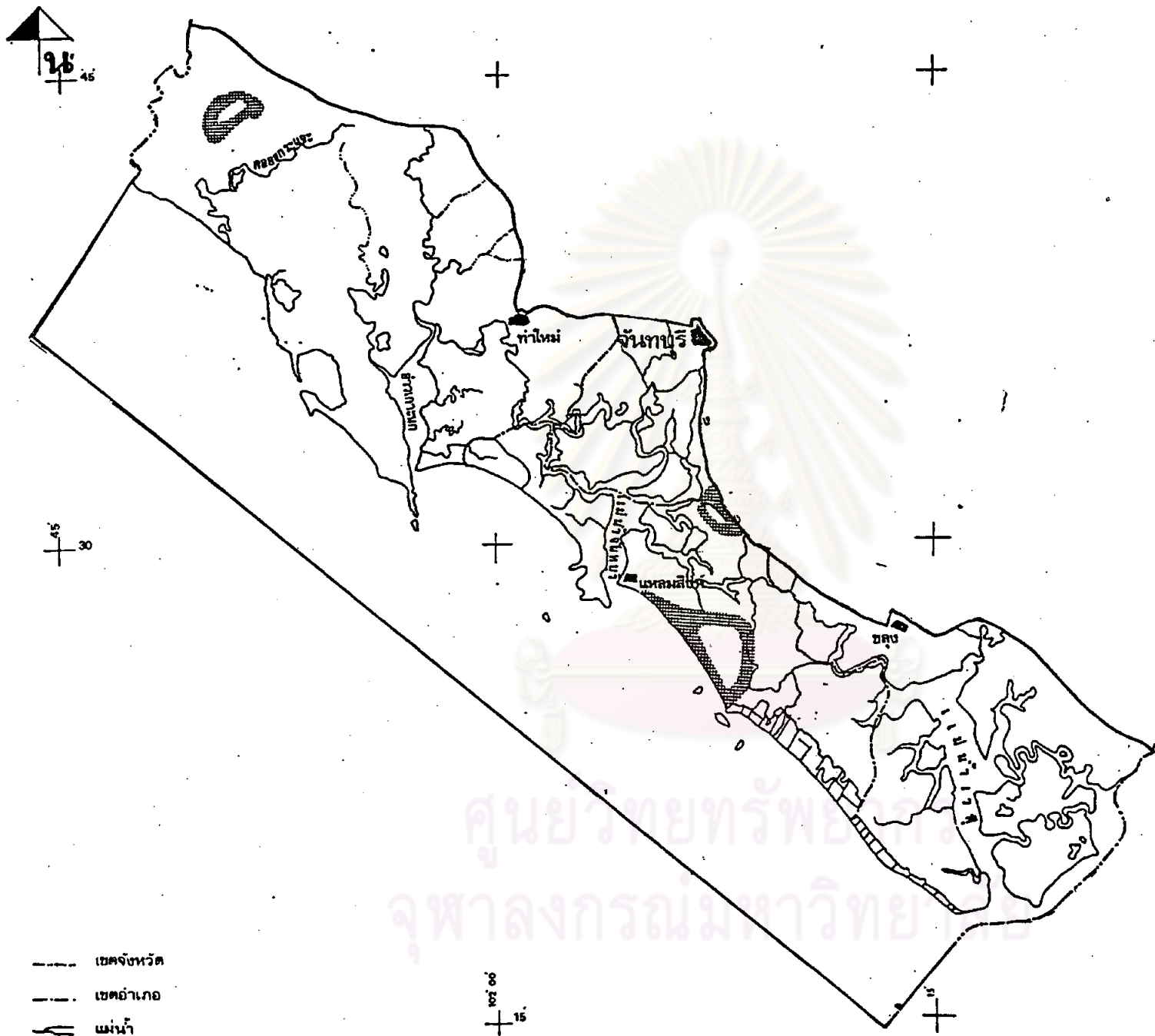
..... เขตตำบล

■ เนื้อที่ชลประทานสร้างเสร็จถึงปี 2523

แผนที่ 310 โครงการชลประทาน

มาตราส่วน 0 5 10

ที่มา กรมชลประทาน ๓๐

- เขตจังหวัด
- . - . - เขตอำเภอ
- ▨ แ่งน้ำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อนึ่ง การพัฒนาแหล่งน้ำในบริเวณพื้นที่ด้านชายทะเลจังหวัดจันทบุรี ซึ่งขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง เนื่องจากป่าไม้และต้นน้ำลำธารถูกทำลาย ลักษณะดินไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้นาน และประกอบกับพื้นที่มีความลาดสูง ทำให้น้ำไหลลงสู่แม่น้ำลำคลองและไหลออกสู่ทะเลในฤดูฝนและน้ำทะเลรุกเข้ามาในฤดูแล้ง ทั้งนี้เพราะไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำและระบบชลประทานยังไม่ทั่วถึงดังนั้น จึงจำเป็นต้องเร่งดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อประโยชน์ต่อการอุปโภคบริโภค และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพาะปลูกเพื่อให้มีคุณภาพและปริมาณพอเพียงแก่ความต้องการ โดยมุ่งเน้นเร่งรัดในการพัฒนาระบบชลประทานในเรื่องการสร้างที่กักเก็บน้ำและ เชื่อมกักน้ำ เค็มรวมทั้งการสำรวจจุดเจาะแหล่งน้ำบาดาลด้วย

นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงประเด็นการใช้แหล่งน้ำรองรับน้ำทิ้งจากชุมชน พื้นที่การเกษตรและอุตสาหกรรมโดยควบคุมและวางมาตรการในการกำจัดของเสีย และสารพิษต่าง ๆ เพื่อป้องกันมิให้แหล่งน้ำและพื้นที่เกษตรกรรมตลอดจนพื้นที่เพาะเลี้ยงชายฝั่งต้องได้รับผลเสีย หรือผลกระทบจากของเสียและปริมาณสารพิษในแหล่งน้ำ และเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

3.5.3 ป่าไม้

ป่าไม้บริเวณพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรี มีทั้งชายเลนและป่าบก มีเนื้อที่ป่ารวมทั้งสิ้น 301.70 กม.² เป็นป่าชายเลนสมบูรณ์ถึง 230.45 กม.² ป่าชายเลนไม่สมบูรณ์ 25.70 กม.² และป่าบก 35.55 กม.² ซึ่งเป็นป่าดิบบริเวณยอดเขาสูงอยู่ในบริเวณอำเภอท่าใหม่เกือบทั้งหมด ป่าดิบเหล่านี้ยังมีได้ใช้ประโยชน์แต่อย่างใด (ตารางที่ 3.12 และแผนที่รูปที่ 3.11)

สำหรับชายเลน เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่ติดตามชายฝั่งทะเลริมปากแม่น้ำลำคลองและเป็นบริเวณที่น้ำทะเลท่วมถึง ป่าชายเลนมีคุณค่าทางเศรษฐกิจมาก เพราะ นอกจากจะรักษาสภาพสมดุลของระบบนิเวศน์ชายฝั่ง เป็นแหล่งของสัตว์น้ำในวัยอ่อน และป้องกันลมหายใจแล้วยังสามารถตัดฟันทำ เป็นถ่านและฟืนได้อีกด้วย

ป่าชายเลนในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรี แบ่งได้เป็น 3
บริเวณ คือ

1. ป่าชายเลนบริเวณปากแม่น้ำเวฬุ และรอบ ๆ ลำน้ำย่อยของแม่น้ำ
เวฬุ อำเภอขลุง มีพื้นที่ประมาณ 121.59 กม² หรือ 75,993.75 ไร่ส่วนใหญ่เป็นป่า
โกงกางซึ่งอุดมสมบูรณ์มากที่สุดในพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรีโดยกรมป่าไม้จัดวางโครง
การป่าชายเลนอำเภอขลุงนี้เป็น 4 หมวดตัดฟัน ซึ่งสามารถมีกำลังผลิตเฉลี่ยประมาณ 3 ม³/
ไร่/ปี หรือ 227,981.25 ม³ ต่อปี (ตารางที่ 3.13)

2. ป่าชายเลนบริเวณแม่น้ำจันทบุรีและลำน้ำย่อย ซึ่งเป็นพื้นที่ติดต่อ
ระหว่างอำเภอแหลมสิงห์ อำเภอเมือง และอำเภอท่าใหม่ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำกว่าบริเวณ
แม่น้ำเวฬุ และกระจัดกระจายเป็นหน่วยเล็กหน่วยน้อยอยู่ ตามบริเวณแม่น้ำจันทบุรี ส่วนใหญ่
เป็นป่าโกงกาง แสมและเสม็ด เนื่องจากยังเป็นพื้นที่ป่าชายเลนนอกโครงการ ทำให้รูปแบบ
การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน เริ่มเปลี่ยนแปลงไป บริเวณที่ดินเงินถูกเปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัย
ชุมชน และอื่น ๆ หากไม่มีการควบคุมป่าชายเลนในบริเวณนี้ มีแนวโน้มว่าป่าชายเลนจะถูก
บุกรุกทำลายมากยิ่งขึ้น

3. ป่าชายเลนบริเวณเหนือปากน้ำเข็มนู อำเภอท่าใหม่ ส่วนใหญ่เป็น
ป่าโกงกางโดยเฉาพบบริเวณอ่าวเกาะนกก ป่ามีสภาพความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างดีสำหรับบริเวณ
ลำน้ำย่อย เช่น คลองท่าใหม่ และคลองโดนด มีป่าชายเลนเป็นหน่วย กระจัดกระจายอยู่
นอกจากนี้บริเวณปากแม่น้ำพังราดก็มีป่าชายเลนขึ้นกระจายอยู่ล้น เป็นป่าชายเลนนอก
โครงการทั้งสิ้น

สำหรับปริมาณการผลิตไม้พื้นจากป่าเลนโครงการปากแม่น้ำเวฬุ มี
ปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี กล่าวคือ

ปี 2520	ผลิตได้	10,365.07 ม ³
ปี 2521	ผลิตได้	16,058.59 ม ³
ปี 2522	ผลิตได้	17,021.50 ม ³

ปริมาณถ่านที่ผลิตได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน คือ

ปี 2520	ผลิตได้	5,167.29 ม ³
ปี 2521	ผลิตได้	6,661.45 ม ³
ปี 2522	ผลิตได้	7,424.49 ม ³

เตาเผาถ่านมีอยู่ 2 แห่ง คือ บ้านท่าสวน อำเภอบ่อ และบ้านคลองตะเคียน ตำบลวังยาว อำเภอลำปาง

อนึ่ง ผู้ได้รับสัมปทานในพื้นที่ป่าเลนโครงการจะต้องปลูกป่าทดแทนด้วยทุกปี

การเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าชายเลนบริเวณพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ดังต่อไปนี้

1. ป่าชายเลนบริเวณแม่น้ำจันทบุรี

สภาพดีพอควร เฉพาะบริเวณติดกับชายฝั่งแม่น้ำจันทบุรี เป็นแนวแคบ ๆ เท่านั้น ส่วนป่าเลนที่อยู่ไกล เข้าไปในพื้นดินห่างจากแม่น้ำจันทบุรีออกไปสภาพเสื่อมโทรมมาก เนื่องจากสภาพดิน เชน เป็นตะกอนทรายและกรวดจากการทำเหมืองแร่ตอนบนของแม่น้ำจันทบุรีไหลมาตกตะกอนทับถม ทำให้น้ำทะเลไม่สามารถไหลเข้าสู่พื้นที่นี้ได้สะดวก ทำให้ป่าเลนเสื่อมโทรมและบริเวณที่เกิดการดิน เชนจะเกิดการไ้ที่ดินในรูปแบบอื่น เช่น ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ทำให้ป่าเลนเสื่อมโทรมยิ่งขึ้น

2. ป่าชายเลนบริเวณอ่าวเกาะนกและส่วนที่อยู่เหนือขึ้นไป

มีสภาพดีเฉพาะบริเวณรอบ ๆ อ่าว เป็นแนวแคบ ๆ เท่านั้น ส่วนบริเวณที่อยู่ไกลออกไปในพื้นที่ดิน ซึ่งน้ำทะเลท่วมไม่ถึง และน้ำในแม่น้ำวังโดนดไหลลงมา ทำให้น้ำบริเวณนี้ เป็นน้ำกร่อยค่อนข้างจืด ไม่เหมาะแก่การเติบโตของป่าชายเลน ทำให้ป่าเลนเสื่อมโทรม

ตารางที่ ๑.12

พื้นที่ป่าไม้ในเขตพื้นที่ดินชายทะเลจันทบุรี

| พื้นที่
(กม. ²) | พื้นที่ป่าชายเลน (กม. ²) | | | สัดส่วนป่าเลน
ต่อพื้นที่ดิน
ชายทะเล (%) | ป่าบก
(กม. ²) | สัดส่วนป่าบก
ต่อพื้นที่ดิน
ชายทะเล (%) | รวมพื้นที่ป่า
ทั้งหมด
(กม. ²) | สัดส่วนพื้นที่ป่า
ต่อพื้นที่ดิน
ชายทะเล (%) |
|--------------------------------|--------------------------------------|---------------|--------|---|------------------------------|--|---|---|
| | ป่าโครงการ | ป่านอกโครงการ | รวม | | | | | |
| 772.44 | 121.59 | 10.88 | 132.47 | 17.15 | 35.55 | 4.60 | 168.02 | 21.75 |

ที่มา : พื้นที่ป่าชายเลน จากทะเบียนป่าเลนโครงการ กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้ 2522

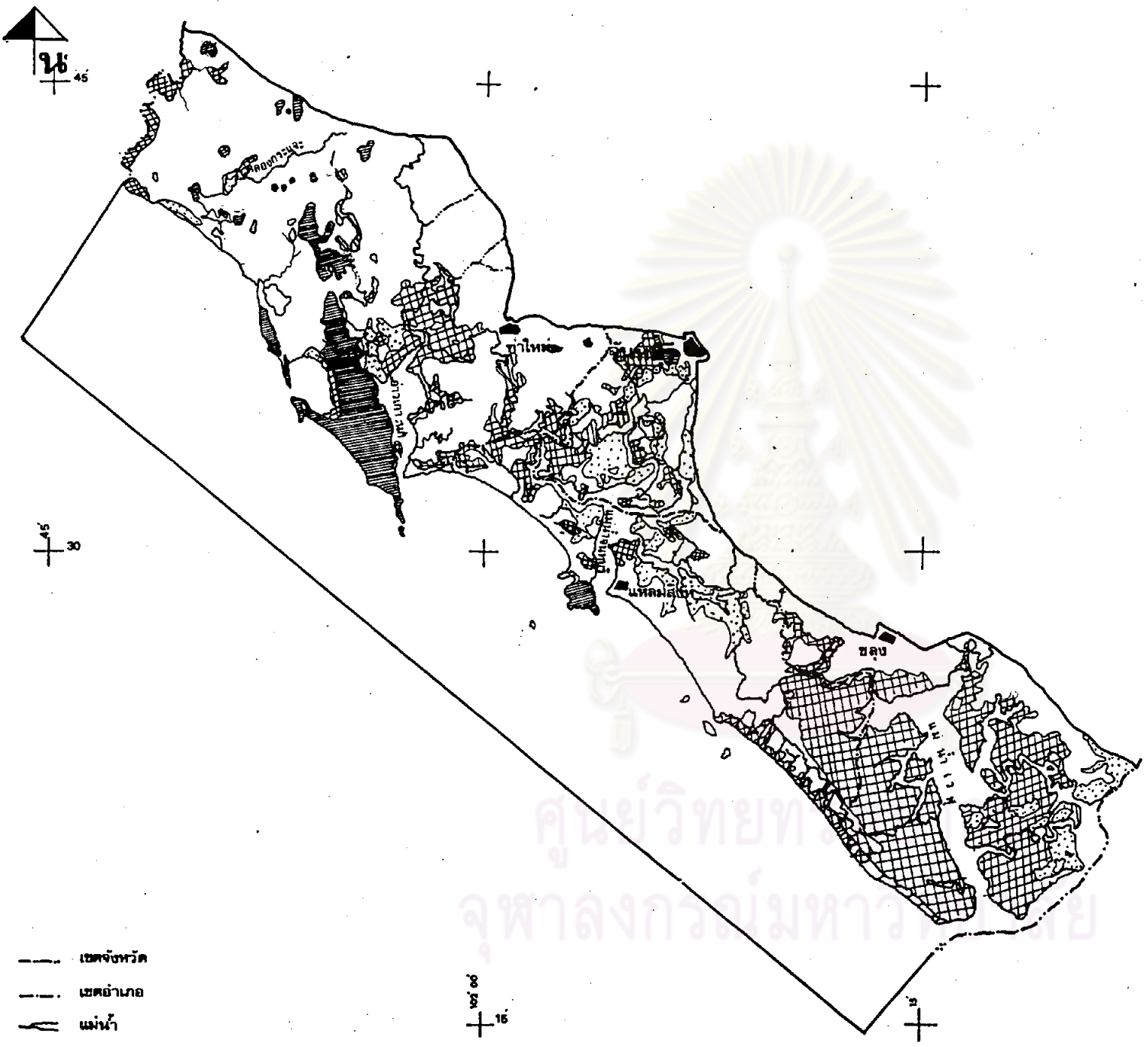
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑.1๑ ป่าเลนโครงการที่ให้สัมปทานระยะยาว จังหวัดจันทบุรี

| ลำดับที่ | ป่าเลนโครงการ | เนื้อที่
(ไร่) | ท้องที่
อำเภอ | สัมปทานป่าเลน | | | |
|----------|---------------------------------|-------------------|------------------|---------------|------------|-------------------|------------|
| | | | | ฉบับที่ | ลงวันที่ | อายุสัมปทาน 15 ปี | |
| | | | | | | ตั้งแต่ | ถึง |
| 1. | ป่าเลนโครงการปากน้ำ เวฬุ หมวด 1 | 25,781.25 | ขลุง | 30/2514 | 25 มิ.ย.14 | 25 มิ.ย.14 | 24 มิ.ย.29 |
| 2. | ป่าเลนโครงการปากน้ำ เวฬุ หมวด 2 | 23,937.50 | ขลุง | 34/2514 | 26 มิ.ย.14 | 25 ส.ค.14 | 24 ส.ค.29 |
| ๓. | ป่าเลนโครงการปากน้ำ เวฬุ หมวด 3 | 8,725.00 | ขลุง | 1/2517 | 30 ม.ค.17 | 30 ม.ค.17 | 29 ม.ค.32 |
| 4. | ป่าเลนโครงการปากน้ำ เวฬุ หมวด 4 | 17,550.00 | ขลุง | 2/2517 | 30 ม.ค.17 | 30 ม.ค.17 | 29 ม.ค.32 |
| | รวม | 75,993.75 | | | | | |

ที่มา : ทะเบียนป่าเลนโครงการ การจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้ 2522

สัญลักษณ์

- ป่าบก
- ป่าชายเลน
- ป่าชายเลนไม่สมบูรณ์

- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- แม่น้ำ

แผนที่ 3.10¹¹ พื้นที่ป่าไม้

มาตราส่วน

ที่มา กรมป่าไม้ ๒๕๑๙

๓. ป่าชายเลนบริเวณแม่น้ำเวฬุ

จัดว่าเป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์มากที่สุดในอ่าวไทย แต่ไปปัจจุบันประสบปัญหาการบุกรุกทำลายเพื่อทำนาุ้ง เป็นเนื้อที่มากกว่า 50,000 ไร่ ป่าชายเลนในบริเวณนี้ถูกทำลายเสียหายหนัก ทั้งนี้มีสาเหตุเกิดจากการที่ประชาชนบุกรุกเข้าอยู่อาศัยทำมาหากิน แต่เกิดจากการบุกรุกเพื่อผลประโยชน์ใหญ่หลวงในทางธุรกิจประเภทนาุ้ง การทำลายป่าชายเลนนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของพื้นที่ชายฝั่งโดยตรงต่อไป จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการควบคุมรักษาป่าชายเลนอย่างเข้มงวด เพื่อรักษาสภาพและความสมดุลย์ทางธรรมชาติไว้

ความสำคัญของป่าชายเลน

ป่าชายเลน เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ซึ่งสามารถแบ่งออกตามประเภทความสำคัญได้ ๓ ประการ คือ

1. ความสำคัญทางด้านป่าไม้

ผลผลิตจากป่าชายเลนที่รู้จักกันดีก็คือ การนำพืชที่ได้จากพันธุ์ไม้ป่าชายเลนมาเผาถ่านทำเป็นเชื้อเพลิง ป่าชายเลนจึงเป็นแหล่งพลังงานที่จะทวีความสำคัญเมื่อเกิดภาวะการขาดแคลนเชื้อเพลิงประเภทน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ

2. ความสำคัญทางการอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่งทะเล

2.1 ป่าชายเลนเป็นฉากก้ำบังภัยตามธรรมชาติ เพื่อป้องกันลมพายุ มรสุม การพังทลายของดิน ที่อยู่อาศัย และพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณชายฝั่งทะเล

2.2 ป่าชายเลนช่วยป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ รากของต้นไม้ในป่าชายเลนที่งอกออกมาเหนือพื้นดิน เช่น รากหายใจ รากดูดอาหาร และรากค้ำดิน จะทำหน้าที่คล้ายตะแกรงตามธรรมชาติ คอยกรั้นกรองสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ที่มากับกระแสน้ำทำให้น้ำในลำคลองแม่น้ำ และชายฝั่งทะเลสะอาดขึ้น

2.3 ป่าชายเลนช่วยทำให้แผ่นดินบริเวณชายฝั่งทะเลงอกขยายออกไปในทะเลโดยรากของต้นไม้ในป่าชายเลน ทำให้ตะกอนที่แขวนลอยมากับน้ำตกทับถมเกิดเป็นแผ่นดินงอกใหญ่ เมื่อระยะเวลาผ่านไปก็ขยายออกไป ในทะเลเกิดเป็นหาดเลนอันเหมาะแก่การเกิดของพันธุ์ไม้ป่าชายเลนและการเพาะเลี้ยงประมงชายฝั่งได้เป็นอย่างดี

3. ความสำคัญทางด้านระบบนิเวศวิทยา เป็นแหล่งที่เกิดวงจรอากาศ (Food Chain) เป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง

ป่าไม้ชายเลนในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี ปี 2522 มีเนื้อที่เป็นร้อยละ 8.3 ของเนื้อที่ป่าชายเลนทั่วประเทศ และเป็นป่าชายเลนสมบูรณ์ถึงร้อยละ 52.2 ของเนื้อที่ป่าชายเลนจังหวัดจันทบุรี และความยาวเฉพาะส่วนที่มีป่าชายเลนขึ้นอยู่เป็นร้อยละ 51.12 ของความยาวชายฝั่งทะเล (ตารางที่ 3.14 และ 3.15) แต่เมื่อศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงเนื้อที่ป่าชายเลนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2522 พบว่า ในช่วง 14 ปีแรก คือ พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2518 ป่าชายเลนมีเนื้อที่เพิ่มขึ้นถึง 107 กม² หรือมีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 1.04 แต่มาในช่วงระยะเวลา 4 ปีต่อมา คือ พ.ศ. 2518 ถึง พ.ศ. 2522 ป่าชายเลนมีเนื้อที่ลดลงถึง -20.36 กม² หรือหรืออัตราการลดลงเฉลี่ยต่อปีร้อยละ -0.98 ทั้งนี้เนื่องมาจากการทำลายป่าชายเลน เพื่อใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมอื่น และการตัดไม้ไปทำเชื้อเพลิง แต่ในปัจจุบัน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา มีการบุกรุกทำลายป่า เพื่อใช้เนื้อที่ทำเป็นนาุ้งเฉพาะที่อำเภอขลุง มีเนื้อที่ป่าชายเลนที่ถูกบุกรุกทำลายมากกว่า 50,000 ไร่ หรือ 80 กม² นับเป็นความเสียหายอย่างหนัก ต่อ ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อระบบนิเวศชายฝั่ง (ตารางที่ 3.16)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินในบริเวณป่าชายเลนอำเภอขลุง ซึ่งเป็นป่าชายเลนสมบูรณ์ที่สุดในอำเภอไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2513 ถึง พ.ศ. 2523 พบว่า พื้นที่ป่าชายเลนลดลง 11.51 กม² และพื้นที่นาุ้งเพิ่มขึ้น 9.37 กม² พื้นที่นาเกลือเพิ่มขึ้น 5.47 กม² จะเห็นได้ว่า การใช้ที่ดินในบริเวณป่าชายเลนเป็นนาุ้งนั้นมีพื้นที่เพิ่มขึ้นมากกว่ากิจกรรมอื่น และยังเพิ่ม นับแต่ปีพ.ศ. 2525 เป็นต้นมา (ตารางที่ 3.17)

| อำเภอ | เนื้อที่ป่าชายเลนสมบูรณ์ | เนื้อที่ป่าชายเลนไม่สมบูรณ์ | รวม | ร้อยละของ
ทั้งจังหวัด | ร้อยละของ
ทั้งประเทศ |
|-----------|--------------------------|-----------------------------|--------|--------------------------|-------------------------|
| ขลุง | 124.96 | 0.80 | 125.76 | 52.2 | 4.4 |
| แหลมสิงห์ | 42.40 | 1.92 | 44.32 | 18.4 | 1.5 |
| เมือง | 22.56 | 3.36 | 25.92 | 10.8 | 0.9 |
| ท่าใหม่ | 42.88 | 1.76 | 44.64 | 18.6 | 1.5 |
| รวม | 232.8 | 7.84 | 240.64 | 100 | 8.3 |

ที่มา : กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้

หมายเหตุ เนื้อที่ป่าชายเลนทั้งประเทศปี 2522 มีเนื้อที่ 2,873.08 กม.²

ตารางที่ 3.15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างชายฝั่งทะเล กับพื้นที่ป่าชายเลน

| จังหวัด | ความยาวฝั่งทะเล
(กม.) | ความยาวเฉพาะส่วนที่มีป่าชายเลนขึ้นอยู่กับ | |
|-----------------|--------------------------|---|-------|
| | | กม. | % |
| จังหวัดจันทบุรี | 80.20 | 41.00 | 51.12 |

ที่มา : กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้

ตารางที่ 3.16 แสดงการเปลี่ยนแปลงเนื้อที่ป่าชายเลนจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2504, 2518 และ 2522

เขตการปกครอง	เนื้อที่ป่าชายเลน			เนื้อที่เปลี่ยนแปลงป่าชายเลน			
	ปี 2504	ปี 2518	ปี 2522	ระยะเวลา 14 ปี
(ปี 2504-2518)	อัตราเพิ่ม
โดยเฉลี่ย
ต่อปี	ระยะเวลา 4 ปี
(ปี 2518-2522)	อัตราการ
โดยเฉลี่ย
จังหวัดจันทบุรี	154	261	240.64	+ 107	1.04	-20.36	-0.98
ทั่วประเทศ	3,679.0	3,127.0	2,873.08	- 552	-0.99	-253.92	-0.92

ที่มา : กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้

ตารางที่ 3.17 แสดงความเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินในบริเวณป่าชายเลน อำเภอลง
จังหวัดจันทบุรี ในช่วงระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2513 - พ.ศ. 2523)

ประเภท	เนื้อที่ (กม. ²)		
	ปี 2513	ปี 2523	ความแตกต่าง
ป่าชายเลนสมบูรณ์	22.75	18.04	-4.71
ป่าชายเลนปานกลาง	8.92	2.43	-6.49
ป่าชายเลนไม่สมบูรณ์	13.12	12.81	-0.31
การปลูกป่าชายเลน	1.30	-	-1.30
นาทุ่ง	0.92	10.29	+9.37
นาเกลือ	5.21	10.68	+5.47
ไม้ยืนต้น	11.72	4.27	-7.45
ที่ว่าง	1.21	6.63	+5.42
น้ำ	24.85	24.85	-
รวม	90	90	-

- กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.5.4 สภาพนิเวศชายฝั่ง

ระบบนิเวศทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นระบบนิเวศบกและระบบนิเวศชายฝั่ง อันได้แก่ป่าชายเลน ระบบนิเวศน้ำและน้ำกร่อย ในพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรีล้วนมีความเกี่ยวโยงส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน ดังนั้น การใช้ที่ดินรูปแบบต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นด้วยเสมอ ป่าชายเลนนอกจากจะเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในด้าน เชื้อเพลิงแล้วยังเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์น้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยอ่อนสามารถเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำได้เป็นอย่างดีหากสภาวะของน้ำเอื้ออำนวย

ในการประโยชน์จากพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี จำเป็นต้องคำนึงถึงการรักษาสมดุลย์ธรรมชาติ ลดความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้มากที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้

ป่าชายเลนในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี จัดเป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ป่าชายเลนบริเวณแม่น้ำเวฬุ ที่ยังคงสภาพธรรมชาติและสมบูรณ์ที่สุดแม้ว่าจะมีการให้สัมปทานตัดไม้ แต่ก็มีการจัดการและควบคุมดูแล

ป่าชายเลนที่สำคัญอยู่ในบริเวณแหล่งน้ำ 4 แห่ง ในพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรีมีดังนี้คือ

1. ป่าชายเลนบริเวณแม่น้ำเวฬุ อำเภอขลุง
2. ป่าชายเลนบริเวณแม่น้ำจันทบุรี อำเภอเมือง และอำเภอแหลมสิงห์
3. ป่าชายเลนบริเวณอ่าวเกาะนก อำเภอท่าใหม่
4. ป่าชายเลนบริเวณอ่าวคู้กระเบน อำเภอท่าใหม่

เมื่อพิจารณาในแง่ของความสมบูรณ์ของป่า คุณภาพน้ำและลูกโซ่อาหาร (Food Chain) สำหรับสัตว์น้ำแล้ว พบว่า ป่าชายเลนบริเวณแม่น้ำเวฬุ มีความสมบูรณ์และอุดมสมบูรณ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ป่าชายเลนบริเวณแม่น้ำจันทบุรี อ่าวเกาะนก และอ่าวคู้กระเบน

ความเหมาะสมในการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง

เมื่อพิจารณาความเหมาะสมในการเพาะเลี้ยงชายฝั่งบริเวณพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรี จำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของระบบนิเวศน้ำกร่อยในบริเวณดังกล่าว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. ปริมาณแพลงก์ตอนและสัตว์หน้าดิน

แม้ว่าจะมีปริมาณไม่สูงนักเมื่อเทียบกับปริมาณแพลงก์ตอน ในแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์มาก เช่น ที่อ่าวไม่ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี, ที่ทะเลสาบสงขลา แต่ก็มีเพียงพอสำหรับการเพาะเลี้ยงชายฝั่งได้ ส่วนใหญ่เป็นแพลงก์ตอนพืช หนึ่งป่าชายเลนบริเวณแม่น้ำเวฬุมีปริมาณแพลงก์ตอนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง แพลงก์ตอนสัตว์สูงกว่าป่าชายเลนอีก 3 แห่งในพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี

ข. คุณภาพน้ำ

คุณภาพน้ำในบริเวณป่าชายเลนพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรี ทั้งในด้านอุณหภูมิ ความขุ่นของน้ำ ระดับน้ำ ความเค็ม และปริมาณออกซิเจนละลายโดยเฉลี่ยมีความเหมาะสมแก่การเพาะเลี้ยงชายฝั่งทั้งประเภทหอยและกุ้ง

พื้นที่และผลผลิตการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง

พื้นที่และผลผลิตการเพาะเลี้ยงชายฝั่งบริเวณพื้นที่ดินชายฝั่งทะเลจังหวัดจันทบุรี นับว่ามีพื้นที่ จำนวนรายของผู้เพาะเลี้ยงชายฝั่ง และผลผลิตน้อยมาก เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในบริเวณอ่าวไทยตอนใน เช่น จังหวัดชลบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ฉะเชิงเทรา เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่บริเวณพื้นที่ดินชายฝั่งทะเลจังหวัดจันทบุรีมีป่าชายเลนซึ่งอุดมสมบูรณ์ พื้นที่การเพาะเลี้ยงหอยในปัจจุบันเพียง 1,029 ไร่ ในขณะที่มีพื้นที่เพาะเลี้ยงหอยที่สามารถเพิ่มขึ้นได้อีก 45,000 ไร่ มีผู้ประกอบการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง 638 ราย มีผลผลิตรวมทั้งสิ้นเพียง 3,383 ตัน เท่านั้น (ตารางที่ 3.18 และ 3.19)

จะเห็นว่า ในปัจจุบันพื้นที่ดินชายทะเลจังหวัดจันทบุรียังไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการ

ตารางที่ 3.18 แสดงปริมาณผลผลิตและพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเล
จังหวัดจันทบุรี ปี 2521

ชนิดสัตว์น้ำที่เพาะเลี้ยง	ปริมาณผลผลิต (ตัน)	พื้นที่ (ไร่)	จำนวนผู้เพาะเลี้ยง (ราย)
กุ้งทะเล	186.09	5,394	135
หอยนางรม	3,187	1,028.7	503
รวม	3,383.09	6,422.7	638
ร้อยละของผลผลิตรวมของ
บริเวณอ่าวไทยตอนนอก	55.4	83.7	76.9

ที่มา : งานเศรษฐกิจการประมงและแผนงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.19 แสดงพื้นที่การเพาะเลี้ยงหอย พ.ศ. 2521 และพื้นที่ที่สามารถขยายเพิ่มขึ้นได้
ในบริเวณชายฝั่งทะเลจังหวัดจันทบุรี

| ประเภทสัตว์น้ำ | พื้นที่เพาะเลี้ยง (พ.ศ. 2521)
(ไร่) | พื้นที่เพาะที่สามารถขยายเพิ่มขึ้น
(ไร่) |
|----------------|--|--|
| หอยนางรม | 1,029 | 7,500 |
| หอยแมลงภู่ | - | 25,000 |
| หอยแครง | - | 12,500 |
| รวม | 1,029 | 45,000 |

ที่มา : งานเศรษฐกิจการประมงและแผนงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพาะเลี้ยงชายฝั่งอย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำให้เกิดผลผลิตที่เป็นรายได้ที่ดี ทั้ง ๆ ที่บริเวณป่าชายเลน เอื้ออำนวยต่อการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง และมีเนื้อที่ป่าชายเลนถึงประมาณ 230.45 กม.² การเพาะเลี้ยงชายฝั่งอยู่ในสถานะที่เหมาะสมแก่การพัฒนาส่งเสริมทั้งนี้โดยกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับสภาพสมดุลงตามธรรมชาติ และขจัดข้อขัดแย้งในการใช้ที่ดิน

3.5.5 แร่

พื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรี มีบริเวณที่มีหินประเภทหินภูเขาไฟและหินที่มีลักษณะใกล้เคียงกันซึ่งเป็นหินแหล่งกำเนิดแร่รัตนชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งพลอยอยู่ในพื้นที่ตำบลไม้กึ่งแห้ง ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอท่าใหม่ เช่น ที่อำเภอพลอยแหวน ตำบลยายร้า ตำบลบ่อพุ ตำบลสีหยา และตำบลบางกะจะ ในปัจจุบันมีการขุดพลอยบ้างเพียงเล็กน้อยที่บริเวณเขาพลอยแหวน ตำบลพลอยแหวน อำเภอท่าใหม่ เท่านั้น พลอยที่พบส่วนใหญ่เป็นพลอยแดง พลอยเหลือง และ พลอยเขียว

นอกจากนี้แร่ที่สำรวจพบในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ที่อำเภอท่าใหม่ พบ พลวง ทรายแก้ว และดินขาว ที่อำเภอขลุง พบทรายแก้วที่อำเภอบ่อแร่ที่พบว่าปริมาณมาก คือ แร่พลวง และทรายแก้ว

การทำเหมืองแร่ในพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรีในปัจจุบัน มีการทำเหมืองแร่พลวง ที่ตำบลนายายตม อำเภอท่าใหม่ ซึ่งมีทั้งหมด 6 เหมือง มีเนื้อที่ประมาณ 1 กม.² เท่านั้น มีวิธีการทำเหมืองแบบขุดและเจาะวัน ซึ่งเกิดตะกอนน้อย นอกจากนี้ก็มีการขุดพลอยกระจายอยู่ทั่วไป บริเวณเขาพลอยแหวน อำเภอท่าใหม่

จะเห็นว่า การทำเหมืองแร่ และการขุดพลอยไม่ใช่อำชีพที่ทำรายได้หลักให้แก่ประชากรในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเล จังหวัดจันทบุรี และไม่ใช่วิถีชีวิตที่เด่นชัด ปัญหาที่เกิดจากการทำเหมืองมีน้อยมาก เพียงแต่ต้องควบคุมระมัดระวังการทำเหมืองแบบฉืด ซึ่งจะก่อให้เกิดตะกอนดินเขินในแม่น้ำได้